

การจัดการศพ

จัดทำโดย

แผนกฌาปนสถาน กองการฌาปนกิจสงเคราะห์

กองการสงเคราะห์ กรมสวัสดิการทหารอากาศ

แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

โทร. ๐ ๒๕๒๑ ๑๕๗๑, ๐ ๒๕๕๒ ๐๙๙๗

โทรสาร ๐ ๒๕๗๒ ๘๘๓๙

คำนำ

กำลังพลกองทัพอากาศทุก ๆ คน ทั้งในราชการและนอกราชการล้วนแล้วแต่มีความสำคัญและผูกพันซึ่งกันและกัน ซึ่งผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นให้ความห่วงใย และคิดเสมอว่าเป็นครอบครัวเดียวกัน เคยร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมาทั้งในยามปกติ และยามสงคราม ความตายเป็นเรื่องปกติ ทุกคนเกิดมาต้องตายทุกคน แต่อาชีพทหารนั้นจะมีความเสี่ยงมากกว่าบุคคลทั่วไป เพราะมีหน้าที่ในการปกป้องอธิปไตยของชาติ และความสงบสุขของประชาชน

การจัดทำหลักปฏิบัติการจัดการศพ ได้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานของฌาปนสถานกองทัพอากาศ และหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งข้าราชการทหารอากาศและครอบครัวใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติในการจัดพิธีศพตั้งแต่การจัดการเกี่ยวกับศพ การสวดพระอภิธรรมและการฌาปนกิจศพตลอดจนการขอพระราชทานต่าง ๆ เพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้วายชนม์และวงศ์ตระกูล อาทิเช่น การขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ ขอพระราชทานหีบหลวง หรือโกศศพ การขอพระราชทานเพลิงศพ เป็นต้น

สำหรับวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีศพในแต่ละท้องถิ่นอาจมีความแตกต่างกัน การจัดทำหนังสือเล่มนี้เพื่อให้เป็นแบบอย่างการปฏิบัติเกิดความสะดวกเรียบร้อยและถูกต้อง ตามธรรมเนียมประเพณีไทย แต่ไม่ได้ถือเป็นระเบียบข้อบังคับที่กำหนดอย่างถาวร ซึ่งอาจยืดหยุ่นได้ในบางกรณี เพื่อให้เหมาะสมกับขนบธรรมเนียม และประเพณีของแต่ละท้องถิ่นของงานเป็นสำคัญ

หวังว่าหนังสือ “หลักการการจัดการศพ” จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ปฏิบัติงาน และหน่วยงานตลอดจนข้าราชการทหารอากาศและครอบครัว และขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดทำหนังสือเล่มนี้ทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
วิธีปฏิบัติเบื้องต้นในการประกอบพิธีศพ	๑
- การแจ้งตาย	๑
- การนำศพไปวัด	๒
- การอาบน้ำศพ	๓
- ที่ตั้งโต๊ะหมู่บูชา	๓
- ที่ตั้งเตียงรองศพสำหรับรดน้ำ	๔
- การรดน้ำศพ	๕
- การจัดศพลงหีบ	๖
การตั้งศพ	๗
- การจัดสถานที่ตั้งศพ	๗
- สถานที่ตั้งศพ	๘
- สถานที่ตั้งอาสน์สงฆ์สวดพระอภิธรรม	๘
- สถานที่ตั้งเครื่องราชอิสริยาภรณ์	๘
- สถานที่ตั้งรูปของผู้ตาย	๘
- เครื่องใช้ในพิธีศพ	๘
การจัดงานบำเพ็ญกุศล	๙
- การจัดพิธีบำเพ็ญกุศลบังสุกุลปากโกศศพหรือปากหีบศพ	๙
- การจัดพิธีสวดพระอภิธรรมประจำคืน	๑๐
การจัดงานทำบุญ	๑๒
- การทำบุญ ๗ วัน	๑๒
- การทำบุญ ๕๐ วันและ ๑๐๐ วัน	๑๔
การบรรจุศพ	๑๕
- บรรจุที่สุสาน	๑๕
- บรรจุที่ศาลา	๑๕
การฃาปนกิจศพ	๑๖
- การตั้งศพบำเพ็ญกุศล	๑๗
- การบวชหน้าไฟ	๑๘
- การมีพระธรรมเทศนา	๑๘
- เคลื่อนศพไปสู่เมรุ	๑๙
- การอ่านคำสวด	๒๐
- การทอดผ้าบังสุกุล	๒๒
- พิธีฃาปนกิจศพ	๒๓
- พิธีพระราชทานเพลิงศพ	๒๔
- การแต่งกาย	๒๖
การเก็บอัฐิ	๒๗
- ทำบุญอัฐิ (ออกทุกข์)	๒๘

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
- บรรจุ้อัฐิ	๒๘
- การลอยอังคาร	๒๘
การจัดพิธีศพข้าราชการทหารอากาศ	๒๙
- การจัดพิธีศพข้าราชการทหารอากาศที่เสียชีวิตกรณีปกติ	๒๙
- การจัดพิธีศพข้าราชการทหารอากาศที่เสียชีวิตเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ	๓๐
- การจัดยามเกียรติยศสำหรับศพข้าราชการทหารอากาศ	๓๑
- การใช้ธงชาติคลุมศพผู้เสียชีวิตในหน้าที่ราชการ	๓๒
ระเบียบงานศพ (ว่าด้วยการขอพระราชทานต่าง ๆ)	๓๔
- การขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ - การขอพระราชทานเพลิงศพ	๓๔
- ขั้นตอนการขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพและเครื่องเกียรติยศประกอบศพ	๓๔
- ข้อเสนอแนะการปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีรดน้ำศพและสวดพระอภิธรรม	๓๕
- การขอพระราชทานเพลิงศพ	๓๗
- การขอพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ	๓๘

วิธีปฏิบัติเบื้องต้นในการจัดการศพ

.....
คนตายด้วยโรคธรรมชาติผู้เกี่ยวข้องกับศพนิยมใช้ผ้าคลุมศพตั้งแต่ศีรษะตลอดเท้า ถ้าศพอยู่ภายในห้องก็ปิดประตู ถ้าศพอยู่ในห้องโถงนิยมกางมุ้งครอบไว้ก็ได้ตามความเหมาะสม

คนตายด้วยโรคติดต่ออันตรายตายด้วยอุบัติเหตุหรือถูกฆาตกรรมไม่ควรแตะต้องหรือเคลื่อนย้ายศพ เพื่อให้แพทย์หรือตำรวจได้ทำการชันสูตรศพก่อน

การแจ้งตาย

๑. ถึงแก่กรรมที่โรงพยาบาลทางโรงพยาบาลจะออกใบรับรองแพทย์ให้เพื่อเป็นหลักฐานแสดงสาเหตุการตาย แล้วนำไปรับรองแพทย์พร้อมบัตรประจำตัวประชาชนของผู้เสียชีวิตไปยังสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นหรือสำนักงานเขตในเขตที่โรงพยาบาลนั้นตั้งอยู่เพื่อขอรับใบมรณบัตร แต่โรงพยาบาลบางแห่งจะออกใบมรณบัตรให้เองหรือช่วยดำเนินการให้เพื่ออำนวยความสะดวก โดยญาติของผู้เสียชีวิตจะต้องนำทะเบียนบ้านไปให้โรงพยาบาลด้วย

๒. ถึงแก่กรรมตามธรรมชาติที่บ้านเจ้าของบ้านหรือผู้แทนเจ้าของบ้านต้องไปแจ้งการตายต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อออกใบรับรองการตายและนำไปแจ้งต่อนายทะเบียนเพื่อขอใบมรณบัตร นายทะเบียนผู้รับแจ้งคือในเขตกรุงเทพมหานครแจ้งต่อนายทะเบียนสำนักงานเขต ในเขตเทศบาลแจ้งต่อนายทะเบียนท้องถิ่นนอกเขตเทศบาลแจ้งต่อนายทะเบียนตำบลคือกำนัน และต้องแจ้งภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาตาย

๓. ถึงแก่กรรมเนื่องจากอุบัติเหตุหรือฆาตกรรมบุคคลที่ไปกับผู้ตายหรือผู้พบศพต้องแจ้งต่อนายทะเบียนท้องถิ่นที่ตายหรือจะแจ้งแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจท้องถิ่นก็ได้และต้องแจ้งภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาตายหรือเวลาพบศพเพื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจะได้มาชันสูตรศพหาหลักฐานการเสียชีวิต ในระหว่างที่

เจ้าหน้าที่...

เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือแพทย์ยังไม่ได้ตรวจศพ ห้ามเคลื่อนย้ายศพหรือทำให้ศพเปลี่ยนแปลงสภาพหรือนำยามาฉีดยา
เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือแพทย์ได้ตรวจชันสูตรศพแล้วญาติผู้เสียชีวิตจะต้องไปขอรับหลักฐานจากเจ้าหน้าที่
ตำรวจท้องที่ที่รับผิดชอบพร้อมทั้งขอใบชันสูตรศพจากแพทย์เพื่อนำไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่สำนักทะเบียนท้องถิ่น
ในการขอมรณบัตรโดยแจ้งด้วยว่าจะนำศพไปบำเพ็ญกุศลที่วัดใดและระบุด้วยว่าจะเผา ฝัง หรือเก็บศพ

การนำศพไปวัด

ญาติจะต้องนำใบมรณบัตรไปแสดงกับทางวัดเพื่อให้วัดหรือฌาปนสถานจัดเจ้าหน้าที่ไปรับศพ
หรือจะนำศพไปเองแล้วแต่จะสะดวก ก่อนที่จะนำศพไปวัดหรือฌาปนสถาน ควรจัดเตรียมเปลี่ยนเสื้อผ้า
จากบ้านหรือโรงพยาบาลให้เรียบร้อยก่อนพร้อมจัดเตรียมสิ่งของดังนี้

๑. ผ้าแพรสำหรับคลุมศพ
๒. รูปภาพที่จะต้องใช้ตั้งหน้าศพ
๓. ใบมรณบัตร

สำหรับเจ้าภาพที่มีความประสงค์จะนำศพตั้งบำเพ็ญกุศลที่ฌาปนสถานกองทัพอากาศ เขตบางเขน
กรุงเทพมหานคร สามารถติดต่อสอบถามได้ที่งานประชาสัมพันธ์ ฌาปนสถานกองทัพอากาศ หมายเลข
โทรศัพท์ ๐ ๒๕๒๑ ๑๕๗๑, ๐ ๒๕๕๒ ๐๙๙๗ โทรสาร ๐ ๒๕๙๗ ๘๘๓๙

แต่ถ้าผู้ถึงแก่กรรมเป็นผู้ที่อยู่ในเกณฑ์ที่สมควรได้รับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพพึงแจ้งไปยังต้นสังกัด
ของผู้นั้นแล้วเดินเรื่องไปยังกองพระราชพิธีสำนักพระราชวังเพื่อขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพและเครื่อง
ประกอบเกียรติศพต่อไป

หมายเหตุ : การขอรับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพและเครื่องประกอบเกียรติศพติดต่อกองพระราชพิธี
สำนักพระราชวัง หมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๒๒๒๑ ๗๓๗๔, ๐ ๒๒๒๑ ๒๒๓๓ โทรสาร ๐ ๒๒๒๑ ๐๘๗๓

การอาบน้ำศพ

การอาบน้ำศพนี้ถือว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัวระหว่างญาติสนิท ไม่มีการเชิญคนภายนอก เป็นการอาบน้ำชำระร่างกายศพจริงๆ โดยอาบน้ำอุ่นก่อนแล้วล้างด้วยน้ำเย็นพอกสบู่อุดร่างกายศพให้สะอาด เมื่ออาบน้ำศพแล้วก็เอาน้ำขมิ้นทาตามร่างกายตลอดถึงฝ่ามือฝ่าเท้าแล้วประพรมด้วยน้ำหอมเอาผ้าขาวซับรอยหน้าฝ่ามือทั้งสองและฝ่าเท้าทั้งสองแล้วมอบให้แก่ลูกหลานของผู้ตายเก็บไว้สักการบูชา เมื่ออาบน้ำชำระร่างกายศพเสร็จแล้วก็แต่งศพตามฐานะของผู้ตาย เช่นเป็นข้าราชการแต่งเครื่องแบบเป็นต้น เครื่องแต่งตัวนั้น นิยมใช้เสื้อผ้าที่สะอาดและใหม่ที่สุดเท่าที่มีอยู่เมื่อแต่งตัวศพเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงเชิญศพขึ้นนอนบนเตียงสำหรับรอรับการรดน้ำต่อไป

ที่ตั้งโต๊ะหมู่บูชา

ตั้งด้านศีรษะของศพหันหน้าโต๊ะหมู่บูชาไปทางทิศใดทิศหนึ่งยกเว้นทิศตะวันตก (ดูความเหมาะสมของสถานที่ประกอบด้วย) ตั้งไว้สูงกว่าเตียงรองศพพอสมควรจัดเครื่องสักการบูชาให้ประณีตที่สุดเท่าที่สามารถจะจัดหาสิ่งของมาจัดทำได้

ที่ตั้งเตียงรองศพสำหรับรดน้ำ

- จัดตั้ง ณ สถานที่ที่กว้างๆ ตรงกลางของสถานที่นั้น
- ตั้งไว้ด้านซ้ายของโตะหมุ่มบูชา
- หันด้านขวามือศพหรือด้านปลายเท้าศพให้อยู่ทางผู้ที่มาแสดงความเคารพศพ
- ไม่ควรเดินผ่านด้านศีรษะศพ
- จัดร่างศพให้นอนหงายเหยียดยาว จัดมือให้เหยียดออกห่างจากตัวศพเล็กน้อยโดยให้วางมือหงาย

แบบเหยียดออกคอยรับการรดน้ำ

- ใช้ผ้าใหม่ๆ (โดยมากใช้ผ้าแพรหม่นนอน) คลุมตลอดร่างศพเปิดเฉพาะหน้าและมือขวาของศพเท่านั้น
- จัดเตรียมขันโตกหรือขันน้ำพานรองขนาดใหญ่ตั้งไว้คอยรองรับน้ำที่รดศพแล้วนั้น พร้อมทั้งเตรียมน้ำอบน้ำหอมและภาชนะเล็กๆ สำหรับตักให้แก่ผู้มารดน้ำศพ
- จัดบุคคลผู้ใกล้ชิดกับผู้ตายหรือลูกหลานคอยส่งภาชนะสำหรับรดน้ำ

การรดน้ำศพ

ก่อนจะเริ่มพิธีรดน้ำศพนั้น นิยมให้ญาติผู้ใหญ่หรือเจ้าภาพจุดเครื่องสักการบูชาพระรัตนตรัยก่อน แล้วจึงเริ่มพิธีรดน้ำศพต่อไป เวลารดน้ำศพที่นิยมกันโดยทั่วไปคือเวลา ๑๖๐๐-๑๗๐๐ ผู้มาแสดงความเคารพศพ นิยมให้ลูกหลานหรือญาติฝ่ายเจ้าภาพคอยรับรองแขกและเชิญเขารดน้ำศพพร้อมทั้งแนะนำทางเข้าไปรดน้ำ และทางออกเพื่อความสะดวกไม่คับคั่งกัน เมื่อผู้มีเกียรติมาแสดงความเคารพศพหมดแล้วนิยมเชิญท่านผู้มีอาวุโสสูงสุดที่อยู่นั้นเป็นผู้แทนรดน้ำหลวงพระราชทานอาบศพ หรือเป็นผู้รดน้ำศพเป็นท่านสุดท้าย เมื่อท่านผู้มีอาวุโสสูงสุดที่อยู่นั้นได้รดน้ำหลวงพระราชทานอาบศพแล้ว หรือได้รดน้ำศพแล้วถือกันว่าเป็นเสร็จพิธีรดน้ำศพ ไม่นิยมให้ผู้ใดผู้หนึ่งรดน้ำศพอีกต่อไป

การเตรียมการ

โต๊ะเครื่องทองน้อย (หรือจะใช้เชิงเทียน ๑ ที่ พร้อมเทียน ๑ เล่ม กระจกรูป ๑ ที่ พร้อมรูป ๑ ดอก) ตั้งไว้ด้านศีรษะศพ

โต๊ะชั้นน้ำผสมน้ำอบไทย ๑ ชุด พร้อมขันเล็กหรือภาชนะอื่นที่เหมาะสม ๑ ที่ (อาจใช้หลายที่แล้วแต่ลักษณะงาน)

การปฏิบัติ (เมื่อถึงกำหนดเวลา)

ประธานในพิธี

- จุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยหรือจุดธูปเทียน (ตามที่จัดไว้) แล้วเคารพศพ
- รับขันหรือเต้าน้ำหอมเทลงบนมือศพที่ยื่นออกมาแล้วเคารพศพอีกครั้งหนึ่ง
- นั่งพักสักครู่เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่เจ้าภาพถ้าไม่มีที่นั่ง หรือรีบด่วนก็ลาเจ้าภาพกลับได้

ผู้ร่วมพิธี

- ทอยยกกันเขารดน้ำศพจนกว่าจะหมด

ก. ศพคฤหัสถ์

๑. ศพมีอาวุโสสูงกว่าตนพึงนั่งคุกเข่าน้อมตัวลงยกมือไหว้พร้อมกับนิกขอขมาต่อศพนั้นว่า “กายะกัมมัง วะจิกัมมัง มะโนกัมมัง อะโหสิกัมมังโหตุ”

๒. ถือนิภาชนะสำหรับอาบ (รด) น้ำศพด้วยมือทั้งสองเทน้ำลงที่ฝ่ามือขวาของศพพร้อมกับนิกในใจว่า “อิทังมะตะกะสะรีรัง อาสิญฺจิโตหะกัง วียะอะโหสิกัมมัง”

๓. อาบ (รด) น้ำศพเสร็จแล้วน้อมตัวลงยกมือไหว้พร้อมกับนิกอธิษฐานว่า “ขอจงไปสู่คติฯ เกิด”

ข. ศพพระสงฆ์

๑. สุภาพบุรุษนั่งคุกเข่าตั้งปลายเท้าลงจรดพื้นสุภาพสตรีนั่งคุกเข่าราบไปกับพื้นกราบ ๓ ครั้งพร้อมกับนิกขอขมาโทษดังกล่าวในศพคฤหัสถ์

๒. ถือนิภาชนะสำหรับอาบ (รด) น้ำด้วยมือทั้งสองเทน้ำลงที่ฝ่ามือขวาของศพพร้อมกับนิกในใจดังกล่าวแล้วในศพคฤหัสถ์

๓. กราบ ๓ ครั้ง พร้อมกับนิกอธิษฐานดังกล่าวแล้วในศพคฤหัสถ์

หมายเหตุ : ประธานในพิธีรดน้ำหลวงพระราขทานอาบศพ ก่อนจะรับน้ำหลวงพระราขทานจากเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังหรือเจ้าหน้าที่จากกระทรวงวัฒนธรรม ต้องถวายค่านับไปทางทิศที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ ๑ ครั้ง และเมื่อเสร็จพิธีรดน้ำหลวงพระราขทานอาบศพแล้ว ถวายค่านับไปทางทิศเดิมอีก ๑ ครั้ง น้ำหลวงพระราขทาน มีแต่น้ำธรรมดา น้ำขมิ้น และน้ำอบไทย เมื่อประธานในพิธีรับจากเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังหรือเจ้าหน้าที่จากกระทรวงวัฒนธรรมแล้ว ให้เทลงตรงทรงอกศพ

การจัดศพลงหีบ

การจัดศพลงหีบนั้นนิยมมอบให้เจ้าหน้าที่ของวัดหรือสัปเหร่อเป็นผู้ทำพิธีกรรมต่างๆ ตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นนั้นๆ ศพที่ได้รับพระราชทานโกศหรือหีบหลวงเจ้าหน้าที่จากสำนักพระราชวังเป็นผู้ดำเนินการ

การตั้งศพ

ในพิธีทางราชการเมื่ออาบน้ำศพและนำศพขึ้นตั้งเรียบร้อยแล้วจะนิมนต์พระสงฆ์ ๑๐ รูป หรือ ๒๐ รูป สดับปกรณ์ (บังสุกุล) จบแล้วถวายไทยธรรมพระสงฆ์อนุโมทนาเจ้าภาพฯ กรวดน้ำก็เป็นอันเสร็จพิธี

แต่ศพชาวบ้านทั่วไปปัจจุบันนิยมนิมนต์พระสงฆ์ ๑ รูปหรือหลายรูปก็ได้แล้วแต่ศรัทธาของเจ้าภาพ เมื่อพระสงฆ์มาถึงแล้วเจ้าภาพทอดผ้าบังสุกุลบนหีบศพหรือบนที่ที่เตรียมไว้ นิมนต์พระสงฆ์ชักผ้าบังสุกุล (จะเป็นผ้าไตรจีวรสบงผ้าเช็ดตัวผ้าเช็ดหน้าก็ได้) เมื่อพระสงฆ์ชักผ้าบังสุกุลแล้วก็ป็นอันเสร็จพิธีฯ ในตอนนี้

การจัดสถานที่ตั้งศพ

ถ้าผู้ตายเป็นผู้ใหญ่แห่งตระกูลและบริเวณบ้านเรือนกว้างขวางเหมาะสมแก่การตั้งศพบำเพ็ญกุศลได้ ก็นิยมจัดตั้งศพบำเพ็ญกุศลที่บ้านเพราะโดยมากก็นิยมตั้งศพบำเพ็ญกุศลไว้เป็นเวลานานอย่างน้อยก็ครบ ๑๐๐ วัน จึงจะทำพิธีพระราชทานเพลิงศพ หรือจึงจะทำพิธีฌาปนกิจศพ

กรณีเสียชีวิตที่บ้านแต่สถานที่ไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นที่ตั้งศพมักนิยมนำศพไปตั้งบำเพ็ญกุศลที่วัดใดวัดหนึ่งใกล้บ้านหรือวัดที่เหมาะสมแก่ฐานะของผู้ตายหรือเมื่อศพอยู่ที่โรงพยาบาลนิยมนำศพไปจัดตั้งที่วัด เพราะถือกันว่าไม่ควรนำศพเข้าบ้านและได้ถือปฏิบัติเช่นนั้นโดยทั่วไป

เมื่อติดต่อวัดหรือฌาปนสถานที่จะนำศพไปตั้งบำเพ็ญกุศลเรียบร้อยแล้วการนำศพไปวัดหรือฌาปนสถานอาจติดต่อขอให้ทางวัดจัดรถยนต์ไปรับศพหรือแจ้งความประสงค์กับเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลขอให้จัดรถยนต์ส่งศพให้และนิมนต์พระสงฆ์ ๑ รูป มาชักศพที่จะเคลื่อนไปสู่วัดหรือฌาปนสถาน ที่นำศพไปตั้งบำเพ็ญกุศล

สถานที่ตั้งศพ

สถานที่ตั้งศพนั้นนิยมตั้งหันด้านศีรษะของศพไปทางโตะหมู่บูชาพระพุทธรูป และนิยมตั้งอยู่ระดับต่ำกว่าโตะหมู่บูชาพระพุทธรูป หรือมีระดับสูงต่ำใกล้เคียงกันนิยมตั้งศพไว้ ณ สถานที่ข้างใดข้างหนึ่งอันเป็นสถานที่เหมาะสมสำหรับเป็นที่ประดิษฐานสิ่งทีเคารพและนิยมตั้งไว้ให้ห่างออกจากข้างฝาประมาณ ๑ ศอก เป็นอย่างน้อยเว้นระยะวางไว้สำหรับเดินได้รอบเพื่อสะดวกแก่การนำพวงหรีดไปติดประดับตามฝาผนังที่ตั้งศพ เป็นต้น

เบื้องหลังที่ตั้งศพนั้นถ้าฝาไม่สะอาดนิยมมีผ้ามาขึ้นปิดไว้เพื่อความเรียบร้อยสวยงามและเพื่อเป็นที่แขวนพวงหรีดได้อีกด้วย

สถานที่ตั้งอาสน์สงฆ์สวดพระอภิธรรม

- ควรยกขึ้นให้สูงจากพื้นประมาณ ๑ ศอกเป็นพодиโดยจัดตั้งไว้ด้านซ้ายโตะหมู่บูชา
- จัดตั้งตู้พระอภิธรรมไว้บนอาสน์สงฆ์ ณ เบื้องหน้าพระสงฆ์รูปสวดพระอภิธรรม
- จัดเครื่องสักการะบูชาพระธรรมอีกส่วนหนึ่งโดยเฉพาะประกอบด้วยกระถางรูป ๑ ใบ (พร้อมรูป ๓ ดอก)

เชิงเทียนและแจกันอย่างละ ๑ คู่ (พร้อมเทียนและดอกไม้) โดยจัดตั้งไว้บนโตะสูงเหนือระดับอาสน์สงฆ์เล็กน้อย โตะรองเครื่องสักการะบูชานั้นไม่นิยมใช้โตะรองที่สูงมากนักเพราะจะบังพระสงฆ์หรือต่ำมากนักซึ่งจะดูไม่เหมาะสมนิยมใช้โตะขนาดกลางไม่เล็กหรือใหญ่นัก

สถานที่ตั้งเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ถ้าผู้ตายเคยได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นิยมนำเครื่องราชอิสริยาภรณ์ติดกับหมอนรองใส่พานมาตั้งไว้ที่ข้างหน้าที่ตั้งศพนั้นด้วย

ถ้าผู้ตายเป็นข้าราชการก็นิยมนำเครื่องแบบใส่พานหรือใส่หุ้มาตั้งไว้ที่ข้างหน้าที่ตั้งศพนั้นด้วย และตั้งพานรองเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไว้บริเวณหน้าศพด้านศีรษะศพ

สถานที่ตั้งรูปของผู้ตาย

รูปของผู้ตายนั้นนิยมตั้งไว้ด้านเท้าของศพข้างเครื่องตั้งศพและรูปที่นำมาตั้งนั้นนิยมรูปที่มีขนาดใหญ่ (ขนาด ๑๒ x ๑๘ นิ้ว หรือใหญ่กว่าตามขนาดของอาคารสถานที่)

เครื่องใช้ในพิธีศพ

- ผ้าภูษาโยง ๒ ผืน
- ด้ายสายสิญจน์ ๒ ม้วน
- เครื่องทองน้อย ๒ ที่ ที่หนึ่งจัดตั้งไว้ที่โตะเครื่องตั้งหน้าศพอีกที่หนึ่งสำหรับประธานในพิธีฯ
- ภาชนะสำหรับกรวดน้ำอย่างน้อย ๒ ที่
- เครื่องสักการบูชาศพสำหรับประธานในพิธีฯ ๑ ชุด ประกอบด้วยกระถางรูป ๑ ใบ ปักรูป ๑ ดอก

เชิงเทียน ๑ คู่ พร้อมเทียน ๒ เล่ม และแจกัน ๑ คู่ พร้อมดอกไม้

- กระถางรูปขนาดใหญ่พร้อมตะเกียงเล็กหรือเทียนชนวนและธูปจำนวนมากสำหรับผู้มาเคารพศพ
- โตะรองกราบ ๑ ที่ สำหรับประธานฯ กราบ

การจัดงานบำเพ็ญกุศล

การจัดพิธีบำเพ็ญกุศลบังสุกุลปากโกศศพหรือปากหีบศพ

เมื่อได้นำศพเข้าบรรจุในโกศหรือในหีบศพแล้วและยกขึ้นประดิษฐานบนเครื่องตั้งประดับตกแต่งเครื่องประดับเรียบร้อยแล้วนิยมจัดพิธีบำเพ็ญกุศลสดับปกรณ์หรือบังสุกุลปากโกศศพโดยนิมนต์พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ ๑๐ รูป มาพิจารณาสดับปกรณ์หรือบังสุกุลปากโกศศพ สำหรับพระศพหรือศพข้าราชการผู้ใหญ่ซึ่งได้รับพระราชทานน้ำอาบศพและได้รับพระราชทานเครื่องประกอบเกียรติยศหรือนิมนต์พระภิกษุสงฆ์จำนวน ๑๐ รูป หรือ ๕ รูป มาพิจารณาผ้าบังสุกุลปากหีบศพ

สำหรับศพผู้มีเกียรติทั่วไปเมื่อพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์หรือพระภิกษุสงฆ์ธรรมดา(ซึ่งได้อาราธนาเตรียมไว้ก่อนแล้ว)มาพร้อมกันแล้วและเมื่อพิธีการทุกอย่างจัดเสร็จเรียบร้อยแล้วก็นิมนต์พระสงฆ์ทั้งนั้นขึ้นนั่งบนอาสน์สงฆ์ เจ้าภาพงานศพนั้นเริ่มจุดเครื่องสักการบูชาพระรัตนตรัยและจุดเครื่องสักการบูชาที่หน้าเครื่องตั้งศพถ้ามีเครื่องทองน้อยตั้งอยู่ที่หน้าเครื่องตั้งศพด้วยก็นิยมจุดเครื่องสักการบูชาที่เครื่องทองน้อยนั้นแล้วหันด้านหน้าที่ตั้งดอกไม้ออกมาทางพระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุลเพื่อให้ผู้ตายบูชาพระธรรม

เจ้าหน้าที่เริ่มอาราธนาศีลพระเถระประธานสงฆ์ให้ศีลจบแล้วพระสงฆ์ทั้งนั้นตั้งพัดสวดมาติกาจบแล้วเจ้าหน้าที่เริ่มลาดผ้าภูษาโยง (ถ้ามี) โดยยกผ้าภูษาโยงลงจากพานที่รองรับวางไว้พื้นอาสน์สงฆ์แล้วจับชายผ้าภูษาโยงทอดไปตามพื้นอาสน์สงฆ์จนตลอดพระสงฆ์ทั้งนั้น หรือลาดด้ายสายโยงจนตลอดพระสงฆ์ทั้งนั้นเพื่อเป็นการทอดผ้าบังสุกุลต่อไปหรือเมื่อเจ้าภาพงานศพจุดเครื่องสักการบูชาเสร็จเรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่นำผ้าบังสุกุลเข้าไปเชิญเจ้าภาพทอดผ้าบังสุกุลต่อไปทันที (โดยไม่ต้องอาราธนาศีลและไม่ต้องสวดมาติกา) เจ้าภาพรับผ้าบังสุกุลมาทอดครั้งละผืนโดยวางขวางผ้าภูษาโยงหรือวางขวางด้ายสายโยงตรงข้างหน้าพระสงฆ์แต่ละรูปจนครบทุกรูปเมื่อเจ้าภาพทอดผ้าบังสุกุลเสร็จแล้วก็กลับไปนั่งที่เดิมพระสงฆ์ทั้งนั้นตั้งพัดพิจารณาผ้าบังสุกุลพร้อมกันเจ้าภาพประนมมือฟังเมื่อพระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุลจบแล้วเจ้าหน้าที่พื้ณำภาชนะสำหรับกรวดน้ำเข้าไปให้เจ้าภาพพระสงฆ์ทั้งนั้นตั้งพัดอนุโมทนาเจ้าภาพเริ่มกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตายแล้วประนมมือรับพรต่อไป

เมื่อพระสงฆ์กำลังอนุโมทนานั้นเจ้าหน้าที่พื้ณำผ้าภูษาโยงหรือด้ายสายโยงเป็นเสร็จพิธีบำเพ็ญกุศลบังสุกุลปากโกศศพหรือปากหีบศพ

การจัดพิธีสวดพระอภิธรรมประจำคืน

การสวดพระอภิธรรมหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าสวดหน้าศพนิยมสวดในเวลากลางคืน ให้จัดที่พระสงฆ์ชุดที่สวดไว้ที่หนึ่งต่างหากจำนวนพระสงฆ์ ๔ รูป สถานที่ให้ตั้งตู้พระอภิธรรม ๑ ตู้ แจกกัน ๑ คู่ เชิงเทียน ๑ คู่ กระถางธูป ๑ ที่ อาสนะสำหรับพระสงฆ์นั่ง ๔ ที่ หมากพลู น้ำร้อน น้ำชาถวายพระสงฆ์พร้อมความมุ่งหมายก็เพื่อให้เจ้าภาพได้มีโอกาสดำเนินกรรมและสันทนาธรรมตามควรจะสวด ๓ คืน, ๕ คืน, ๗ คืน หรือทุก ๗ วัน จนถึงวันเผาก็ได้เมื่อพระสงฆ์สวดประจำคืนเสร็จแล้วจะนิมนต์ฉันภัตตาหารเช้าก็ได้ทั้งนี้สุดแต่จะสะดวก (ในพิธีทางราชการในปัจจุบันงดการจัดหมากและพลู)

การจัดพิธีบำเพ็ญกุศลสวดพระอภิธรรมประจำคืนนั้นนิยมเริ่มจัดทำตั้งแต่วันตั้งศพเป็นต้นไปทุกคืน ประเพณีการสวดพระอภิธรรมศพนิยมสวด ๓ คืน, ๕ คืน, ๗ คืน ตามปกติจะเริ่มตั้งเวลา ๑๙.๐๐ (ฉาปนสถาน ทอ. เริ่มสวดเวลา ๑๘.๐๐)

ถ้าผู้ตายเป็นข้าราชการผู้ใหญ่หรือเป็นที่เคารพนับถือของคนทั้งหลายนิยมเปิดโอกาสให้มีการจงเป็นเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลอุทิศให้แก่ท่านผู้ล่วงลับไปแล้วเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่ท่านผู้มีพระคุณหรือมีอุปการคุณแก่ตนตามประเพณีนิยมของสังคม ศพที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นมหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม.ป.ช.) นอกจากเครื่องประกอบเกียรติยศพดด้งได้กล่าวข้างต้นแล้วยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม จำนวน ๓ คืน

พระสงฆ์ที่จะสวดพระอภิธรรมมี ๔ รูป การที่กำหนด ๔ รูปนั้น เป็นจำนวนน้อยที่สุดของพระสงฆ์พระภิกษุ ๔ รูป จึงจะเป็นองค์สงฆ์โดยที่เป็นการธรรมเนียมนิมนต์พระสวดพระอภิธรรมจะต้องเป็น ๔ รูป งานต่าง ๆ จึงไม่นิยมนิมนต์พระสงฆ์ ๔ รูป ความจริงไม่ใช่ข้อห้ามหรือกฎเกณฑ์อะไรงานใด ๆ จะนิมนต์พระเพียง ๔ รูป ก็ได้ ที่นิยมนิมนต์พระสงฆ์ ๔ รูป ขึ้นไป ก็เป็นเพียงการเลี้ยงไม่ให้เหมือนพระอภิธรรมศพเท่านั้น

การสวดพระอภิธรรมแต่ก่อนนี้มีถวายภัตตาหารเช้าในวันรุ่งขึ้นด้วย แต่ปัจจุบันนี้ไม่มีถวายภัตตาหารคงถวายปัจจัยแทน

- เครื่องประดับหน้าศพ (ตามสมควรแก่ฐานะ)
- เครื่องทองน้อยหน้าศพ ๑ ชุด (ถ้ามี)
- เชิงเทียน ๒ ชุด, กระจกเงา ๑ ชุด (สำหรับจุดบูชา)
- โต๊ะหมู่บูชาพร้อมเครื่องสักการะ
- โต๊ะตู้พระธรรมพร้อมเครื่องสักการะ ๑ ชุด (แจกันดอกไม้ ๒ เชิงเทียน ๒ กระจกเงา ๑)
- อาสนะสำหรับพระสวดอภิธรรม ๔ ที่
- ด้ายสายสิญจน์หรือภูษาโยงที่โยงจากศพ ๑ ชุด
- เครื่องดื่มถวายพระ
- ไทยธรรม ๔ ชุด
- สบงหรือไตร ๔ ชุด
- ที่กรวดน้ำ ๑ ที่

ลำดับพิธีในการสวดพระอภิธรรม

- เจ้าภาพฯ จุดเทียนธูปเครื่องสักการบูชาตามลำดับดังนี้

ก. ที่โต๊ะหมู่บูชาพระพุทธรูป

- จุดเทียนธูปแล้วส่งเทียนชนวนคืนเจ้าหน้าที่
- นั่งคุกเข่าประนมมือ (กล่าวคาบบูชาพระรัตนตรัย) แล้วกราบ ๓ ครั้ง

ข. ที่โต๊ะบูชาพระธรรม

- จุดเทียนธูปแล้วส่งเทียนชนวนคืนเจ้าหน้าที่
- น้อมตัวลงยกมือไหว้
- (กรณีจัดที่กราบ (ชั้นลด) ให้นั่งคุกเข่าและกราบที่ชั้นลดนั้น)

ค. ที่โต๊ะเครื่องตั้งหน้าศพ

- นั่งคุกเข่า
- จุดเทียน ๑ คู่

- จุดธูป ๑ ดอก ประนมมือและยกธูปขึ้นจบบูชาศพโดยปลายนิ้วชี้อยู่ระหว่างคิ้วพร้อมกับกล่าวขอมาโทษศพ แล้วปักธูปไว้ ณ กระจกเงากรณีที่มิได้เตรียมเครื่องสักการบูชา (เทียน ๑ คู่และธูป ๑ ดอกไว้แล้ว) ให้ผู้จุด (ประธานหรือเจ้าภาพ) รับเทียนชนวนจากเจ้าหน้าที่จุดเครื่องสักการบูชา นั้นส่งเทียนชนวนคืนเจ้าหน้าที่แล้วกราบ ๓ ครั้งโดยกราบแบบมือ (ศพพระสงฆ์) และกราบ ๑ ครั้งไม่แบบมือ (ศพฆราวาส)

ง. ที่เครื่องทองน้อยหน้าเครื่องตั้งศพ (ถ้ามี)

- จุดเทียนธูปแล้วส่งเทียนชนวนคืนเจ้าหน้าที่แล้วให้หันด้านดอกไม้ออกไปทางพระสงฆ์ที่สวดพระอภิธรรม
- กราบ ๑ ครั้งแล้วกลับไปนั่งที่เดิม (ศพพระสงฆ์กราบ ๓ ครั้ง)
- บางท้องถิ่นเจ้าหน้าที่อาราธนาธรรมก่อนพระสงฆ์เริ่มสวดและเจ้าภาพจุดธูปฯ บูชาพระธรรมก่อนขึ้น

ต้นสวดใหม่ทุกจบพิธีทางราชการไม่มีการอาราธนาธรรม

- พระสงฆ์สวดพระอภิธรรมโดยมากนิยมนั่ง ๔ จบ เจ้าหน้าที่เก็บเครื่องสักการบูชาและตู้พระธรรม แล้วยกเครื่องไทยธรรมตั้งบนอาสน์สงฆ์ที่เบื้องหน้าพระสงฆ์แต่ละรูป

- เจ้าภาพฯ หรือวงศ์ญาติช่วยกันถวายไทยธรรมแล้วกลับไปนั่งที่เดิม
- เจ้าหน้าที่ลาดผ้าภูษาโยงหรือด้ายสายสิญจน์

- เจ้าภาพฯ ทอดผ้าบังสุกุล
- พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล
- เจ้าหน้าที่เก็บผ้าภูษาโยงหรือด้ายสายสิญจน์
- เจ้าหน้าที่เตรียมน้ำกรวดสำหรับเจ้าภาพฯ
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- เจ้าภาพฯ กรวดน้ำ

การจัดงานทำบุญ

ตามประเพณีไทยก่อนที่จะทำการฌาปนกิจศพจะมีการบำเพ็ญกุศลในวันที่ถึงแก่กรรมครบ ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน ต่อจากนั้นก็มีการบำเพ็ญกุศลออกเมรุและฌาปนกิจศพแต่ปัจจุบันนี้นิยมทำงานเพียง ๗ วัน เท่านั้น ศพที่อยู่ในชั้นได้รับพระราชทานจัดงานบำเพ็ญกุศล ๗ วัน เมื่อถึงกำหนดเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง ก็ไปดำเนินการให้ทุกอย่างรวมทั้งภัตตาหารและจตุปัจจัยไทยธรรมเจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

การทำบุญ ๗ วัน

ลำดับพิธีทำบุญ ๗ วัน (ทำบุญตอนเพล)

การทำบุญ ๗ วัน ถ้าทำวันเดียว ตายวันศุกร์ให้ทำวันศุกร์ในสัปดาห์ต่อไป

- ๑๐๐๐ - พระสงฆ์ประจำอาสน์สงฆ์
 - เจ้าภาพจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย กราบพระรัตนตรัย ๓ ครั้งแล้วไปจุดเทียนธูปที่เบื้องหน้าศพเคารพศพ แล้วและกลับมานั่งที่เดิม
 - อาราธนาศีล รับศีล อาราธนาพระปริตรแล้วฟังพระสงฆ์สวดพร้อมกัน (ถ้ามีพิธีเทศน์และพิธีสวดมนต์ติดต่อกันไปให้อาราธนาพระปริตรต่อทันที ส่วนศีลนั้นให้อาราธนาและรับศีลตอนมีเทศน์)
 - ๑๐๐๕ - เจ้าภาพจุดเทียนธูปที่โต๊ะบูชาก่อนแล้วจุดเทียนประจำกัณฑ์เทศน์ (เทียนส่องธรรมหรือเทียนส่องดูหนังสือเทศน์)
 - พระเทศน์ขึ้นสู่ธรรมาสน์
 - อาราธนาศีล อาราธนาธรรม
 - เมื่อพระสงฆ์เริ่มเทศน์ด้วยการบอกศักราชก่อนระหว่างนี้เจ้าภาพจุดเครื่องห้า (เครื่องทองน้อย) ของศพก่อนแล้วจุดเครื่องห้าของเจ้าภาพหรือจะจุดติดต่อกจากจุดเทียนประจำกัณฑ์เทศน์หรือจุดระหว่างอาราธนาธรรมก็ได้
 - พระสงฆ์แสดงธรรมจบเจ้าภาพไปจุดเทียนธูปณที่เบื้องหน้าพระสงฆ์สวดรับเทศน์
- พระสงฆ์ ๔ รูป (ถ้ามี) สวดธรรมคาถาต่อจนจบ
- เจ้าภาพถวายไทยธรรม เจ้าหน้าที่เก็บไทยธรรมแล้วชักผ้าภูษาโยง
 - เจ้าภาพทอดผ้าบังสุกุล
 - พระสงฆ์อนุโมทนา
 - เจ้าภาพกรวดน้ำ
 - เจ้าภาพกราบพระรัตนตรัย
 - พระสงฆ์เดินทางกลับ
- ๑๐๓๐ - พระสงฆ์สวดพระพุทธรูปมนต์
 - ๑๑๐๐ - ถวายภัตตาหารเพลพระสงฆ์ที่สวดพระพุทธรูปมนต์

- พระสงฆ์ฉันเสร็จนำเครื่องไทยธรรมเทียบแล้วเชิญเจ้าภาพถวายไทยธรรม
- เก็บไทยธรรมแล้วชักผ้าภูษาโยงหรือด้ายสายสิญจน์ (กรณีมีการบังสุกุล)
- เจ้าภาพทอดผ้าบังสุกุล (ถ้ามี)
- พระสงฆ์ชักผ้าบังสุกุลแล้วอนุโมทนา
- เจ้าภาพกรวดน้ำ
- เจ้าภาพกราบพระรัตนตรัย
- พระสงฆ์เดินทางกลับ

การปฏิบัติพิธีฯ

พิธีเทศน์

เจ้าภาพฯ จุดเทียนธูปที่โต๊ะหมู่บูชาพระพุทธรูปนั่งคุกเข่าประนมมือ (กล่าวคาบบูชาพระรัตนตรัย) แล้วกราบ ๓ หน เสร็จแล้วจุดเทียนบูชาพระธรรม (ตั้งอยู่หน้าธรรมาสน์) จุดเทียนส่องธรรม (เทียนอ่านหนังสือเทศน์) แล้วมอบให้พิธีกรนำไปตั้งบนธรรมาสน์ต่อจากนั้นจึงไปจุดเทียนธูปบูชาศพและจุดเทียนธูปเครื่องทองน้อยที่ตั้งอยู่ข้างหน้าศพหันด้านดอกไม้ไปทางพระสงฆ์รูปที่แสดงธรรมแล้วกราบ ๑ ครั้ง

เจ้าหน้าที่อาราธนาศีลรับศีลแล้วอาราธนาธรรม

เจ้าภาพฯ จุดเทียนธูปเครื่องทองน้อยซึ่งตั้งอยู่ด้านหน้าทางขวามือแล้วหันด้านดอกไม้ไปทางพระสงฆ์รูปเทศน์ประนมมือตั้งใจฟังพระธรรมเทศนา

พระสงฆ์แสดงธรรมจบแล้วเจ้าภาพฯ จุดเทียนธูปที่โต๊ะบูชาหน้าอาสน์สงฆ์ ซึ่งตั้งอยู่เบื้องหน้าพระสงฆ์รูปสวดรับเทศน์แล้วน้อมตัวลงยกมือไหว้จากนั้นกลับไปนั่งที่เดิมประนมมือตั้งใจฟังพระสงฆ์สวดพระคาถาธรรมบรรยาย

พระสงฆ์สวดพระคาถาธรรมบรรยายจบ เจ้าภาพฯ ถวายเครื่องกัณฑ์เทศน์แด่พระสงฆ์รูปแสดงธรรมและถวายไทยธรรมแด่พระสงฆ์รูปสวดรับเทศน์แล้วกลับไปนั่งที่เดิม

เจ้าหน้าที่ลาดผ้าภูษาโยงหรือด้ายสายสิญจน์

เจ้าภาพฯ ทอดผ้าบังสุกุลแล้วกลับไปนั่งที่เดิมประนมมือตั้งใจฟังพระสงฆ์กล่าวคำพิจารณาผ้าบังสุกุล

พระสงฆ์อนุโมทนา

เจ้าภาพกรวดน้ำ

พิธีสวดพระพุทธรูป

พระสงฆ์นั่งบนอาสน์สงฆ์แล้ว

เจ้าหน้าที่อาราธนาพระปริตร

พระสงฆ์สวดจบแล้วเจ้าภาพฯ ทอดผ้าบังสุกุล

พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล(ยังไม่ให้พรเพราะวันรุ่งขึ้นเจ้าภาพฯ จะนิมนต์มาฉันภัตตาหารเพลพระสงฆ์จึงให้พรตอนนี้)

พิธีสวดถวายพรพระ

รุ่งขึ้นเวลาใกล้เพลพระสงฆ์นั่งบนอาสน์สงฆ์แล้ว

เจ้าภาพฯ จุดเครื่องสักการบูชาพระรัตนตรัยกราบพระรัตนตรัย ๓ ครั้งและบูชาศพดังกล่าวแล้ว

เจ้าหน้าที่อาราธนาศีลผู้ร่วมพิธีฯ รับศีลพระสงฆ์สวดถวายพรพระจบแล้ว ถวายภัตตาหารเพล

ถวายเครื่องไทยธรรม

พระสงฆ์อนุโมทนา

เจ้าภาพฯ ...

เจ้าภาพฯ กรวดน้ำ
พิธีสวดมาติกาบังสุกุล
พระสงฆ์นั่งบนอาสน์สงฆ์แล้ว
เจ้าภาพฯ จุดเทียนธูปเครื่องสักการบูชากราบพระรัตนตรัย ๓ ครั้ง
พระสงฆ์สวดมาติกาจบแล้ว
ฝ่ายเจ้าภาพฯ ช่วยกันถวายไทยธรรม (ถ้ามี)
พิธีกรลาดผ้าภูษาโยงหรือด้ายสายสิญจน์
ฝ่ายเจ้าภาพฯ ช่วยกันทอดผ้าบังสุกุลที่ผ้าภูษาโยงหรือด้ายสายสิญจน์ (ไม่ต้องยกถวายพระสงฆ์)
เสร็จแล้วจะกลับไปนั่งที่เดิมหรือนั่งเบื้องหน้าพระสงฆ์ก็ได้ประนมมือฟังพระสงฆ์กล่าวคำพิจารณาผ้าบังสุกุล
พระสงฆ์อนุโมทนา
เจ้าภาพฯ กรวดน้ำ
ถ้าอาสนะสงฆ์แคบจะนิมนต์พระสงฆ์ขึ้นพิจารณาผ้าบังสุกุลเป็นชุดๆ ไปจนกว่าจะครบตามจำนวน
ที่นิมนต์มาก็ได้

การทำบุญ ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน

เมื่อครบ ๕๐ วัน และครบ ๑๐๐ วัน นับจากวันที่ถึงแก่กรรมนิยมจัดงานบำเพ็ญกุศลทำบุญเลี้ยงพระ
เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตายโดยจัดงานเช่นเดียวกับการทำบุญ ๗ วัน

การบรรจุศพ

ในต่างจังหวัดเมื่อเจ้าภาพได้บำเพ็ญกุศลศพครบ ๓ วัน, ๕ วัน, ๗ วัน, ๕๐ วัน หรือ ๑๐๐ วัน แล้วยังไม่ทำการฌาปนกิจ จะต้องเก็บไว้เพื่อรอญาติหรือรอโอกาสอันเหมาะสม จะเก็บศพไว้ที่บ้านหรือที่วัดก็สุดแล้วแต่สะดวก ถ้าเก็บไว้ที่วัดก็นิยมการบรรจุศพ พิธีบรรจุศพนั้นเมื่อเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลครบ ๓ วัน, ๕ วัน, ๗ วัน, ๕๐ วัน หรือ ๑๐๐ วัน หรือมากกว่านั้นแล้วพอได้เวลา (ส่วนมากเป็นเวลา ๑๙.๓๐ น., ๒๐.๓๐ น.) ก็นำศพไปยังสถานที่บรรจุ นำหีบศพเข้าที่เก็บแต่ยังไม่ปิดที่เก็บ เชิญแขกเข้าเคารพศพโดยเจ้าภาพจัดหาดินเหนียวก้อนเล็ก ๆ ห่อกระดาษสีขาว-ดำ ใส่พานไว้เพื่อแจกแขกคนละก้อนจะมีดอกไม้ด้วยก็ได้ เมื่อแขกนำดินเหนียวและดอกไม้ไปวางเคารพศพแล้วเจ้าภาพก็ทอดผ้าบังสุกุลที่ปากหีบศพและนิมนต์พระสงฆ์ชักผ้าบังสุกุลแล้วก็เก็บศพเป็นอันเสร็จพิธีฯ เจ้าหน้าที่ของวัดหรือฌาปนสถานก็จัดการปิดที่เก็บหีบศพต่อไป

ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลถ้าญาติประสงค์จะเก็บศพไว้ก่อนจะต้องเตรียมผ้าไตร ดอกไม้ รูปเทียน ลูกดินห่อด้วยกระดาษสีขาว-ดำ และนิมนต์พระสงฆ์ชักผ้าบังสุกุล ๑ รูป ไว้ในวันสุดท้ายของการสวดพระอภิธรรมเพื่อดำเนินการบรรจุศพไว้ในสุสานต่อไป

บรรจุที่สุสาน

การเตรียมการ

- นิมนต์พระสงฆ์นำศพตามจำนวนที่ต้องการ (นิยม ๑ รูป)
- ผ้าบังสุกุลตามจำนวนพระสงฆ์ (มักใช้ผ้าสบง)
- ห่อดินขาว-ดินดำ (ตามจำนวนผู้เข้าร่วมพิธี)
- ช่อดอกกุหลาบ - พวงดอกมะลิ (ตามจำนวนผู้เข้าร่วมพิธีบางแห่งไม่ใช้)

การปฏิบัติ (เมื่อถึงที่บรรจุให้เจ้าหน้าที่สวดโงศศพเข้าซองเหลือประมาณ ๑ ใน ๓)

ประธานในพิธีฯ

- ทอดผ้าบังสุกุล (วางพาดไว้บนโงศศพที่ยื่นออกมา)

พระสงฆ์

- ชักผ้าบังสุกุล

ประธานฯ

- วางห่อดินขาว-ดินดำบนโงศและช่อดอกไม้

ผู้ร่วมพิธี

- เข้าวางดินขาว-ดินดำ และดอกไม้

เจ้าภาพ

- จุดธูปบูชาศพ

บรรจุที่ศาลา

การเตรียมการ

- ผ้าบังสุกุล
- ห่อดินขาว-ดินดำช่อดอกกุหลาบ-มะลิ

การปฏิบัติ

ประธานในพิธีฯ

- จตุรูปเทียนเครื่องทองน้อยหน้าศพเคารพศพ
- ทอดผ้าบังสุกุลบนพานหน้าศพ (ประนมมือเมื่อพระมาชักผ้าบังสุกุล)
- วางห่อดินขาว-ดินดำและช่อดอกไม้บนพานที่ตั้งไว้บนโต๊ะหน้าศพ

ผู้ร่วมพิธี

- ทยอยกันเข้าวางห่อดินขาว-ดินดำจนเสร็จ

การฌาปนกิจศพ

การฌาปนกิจศพได้แก่การปลงศพหรือเผาศพเจ้าภาพจะต้องกำหนดวันที่จะทำการฌาปนกิจศพที่แน่นอนแล้วไปทำความตกลงกับเจ้าหน้าที่ของวัด ที่จะทำการฌาปนกิจศพนั้นก่อนทั้งนี้เพื่อเลือกวันเวลาที่ต้องการเป็นการจองไว้ก่อนการฌาปนกิจศพผู้ที่มีสิทธิได้รับพระราชทานเพลิงหากเจ้าภาพผู้จัดการศพมีความประสงค์จะขอพระราชทานเพลิงต้องทำหนังสือไปยังกองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ก่อนที่จะทำการฌาปนกิจ

ก่อนที่จะทำการฌาปนกิจต้องนำศพมาตั้งสวดพระอภิธรรมอีกวาระหนึ่งรุ่งขึ้นจึงจะทำการฌาปนกิจ แต่บางรายก็ไม่ได้ตั้งสวดพระอภิธรรมอีกเพียงแต่ยกศพขึ้นตั้งในตอนเช้าเลี้ยงพระเพล มีพระธรรมเทศนาในตอนบ่ายแล้ว ทำการฌาปนกิจศพในตอนเย็น การกระทำเช่นนี้เรียกว่าตั้งเช้าเผาเย็น แต่ถ้าศพนั้นเป็นบุพการีสามี ภรรยา ก็ควรตั้งศพสวดพระอภิธรรมอีกคืนหนึ่งก่อนเพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้วายชนม์และเป็นการบำเพ็ญกุศลเพิ่มเติมให้อีก

การตั้งศพบำเพ็ญกุศล

- จัดพิมพ์บัตรแจกแกว่งศัญญาตีสุนิทธิตรสหายและท่านที่มีความเคารพนับถือ
- หรือประกาศทางสื่อมวลชนด้วยเพื่อทราบโดยทั่วกัน
- จะจัดงานสองวันหรือวันเดียวก็ได้

ก. จัดงาน ๒ วัน

ถ้าจัดทำติดต่อกับงานบำเพ็ญกุศลสัตตมวาร ก็เริ่มจัดงานเวลาเย็นของวันที่ครบ ๑๐๐ วัน

ตัวอย่างบัตรกำหนดงานมีดังนี้

กำหนดงานพระราชทานเพลิงศพ (หรือฌาปนกิจศพ) (ใส่นามของผู้ตาย)

ณเมรุ

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.ตรงกับวัน.....ค่ำเดือน.....ปี.....เวลาน. (ด้านในบัตร)

รายการบำเพ็ญกุศล

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.ตรงกับวัน.....ค่ำเดือน.....ปี.....

เวลา ๑๕๐๐ เชิญศพขึ้นประดิษฐานบำเพ็ญกุศลณศาลา.....

เวลา ๑๘๐๐ พระราชาคณะแสดงพระธรรมเทศนา

พระสงฆ์ ๔ รูป สวดรับเทศน์

เวลา ๑๘๓๐ พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ ๑๐ รูป สวดพระพุทธรูป

เวลา ๑๙๐๐ พระสงฆ์ ๔ รูป สวดพระอภิธรรม

รุ่งขึ้นวันที่.....เดือน.....พ.ศ.ตรงกับวัน.....ค่ำเดือน.....ปี.....

เวลา ๑๐๐๐ มีพระธรรมเทศนาอาสนิสัยหน้าศพ ๑ กัณฑ์

เวลา ๑๐๓๐ พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ ๑๐ รูป สวดถวาย

เวลา ๑๑๐๐ ถวายภัตตาหารเพลแก่พระสงฆ์ สามเณร จำนวน รูป

เวลา ๑๓๐๐ พระราชาคณะแสดงพระธรรมเทศนา

เวลา ๑๔๐๐ พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ ๑๐ รูป สวดคาถาสุทธาทรต (นิยมเฉพาะงานพระราชทานเพลิงศพ)

เวลา ๑๕๐๐ พระสงฆ์จำนวน.....รูปสวดมาติกาและบังสุกุล

เวลา ๑๖๐๐ เชิญหีบศพแห่รอบเมรุ จำนวน ๓ รอบ

เวลา ๑๗๐๐ พระราชทานเพลิงศพ(หรือฌาปนกิจศพ)

จึงขอกราบเรียนและเรียนเชิญมาด้วยความเคารพนับถืออย่างสูง

..... เจ้าภาพ

ข. จัดงานวันเดียว ...

ข. จัดงานวันเดียว

จัดแยกเป็นเอกเทศหนึ่งไม่เกี่ยวเนื่องกับงานบำเพ็ญกุศล ๑๐๐ วัน

ตัวอย่างบัตรกำหนดงานมีดังนี้

กำหนดงานฌาปนกิจศพ..... (ใส่นามผู้ตาย)

ณเมรุ.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.ตรงกับวัน.....ค่ำเดือนปี.....เวลา.....น. (ด้านในบัตร)

รายการบำเพ็ญกุศล

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.ตรงกับวัน.....ค่ำเดือน.....ปี.....

เวลา ๑๐๐๐ เชิญศพขึ้นประดิษฐานบำเพ็ญกุศล ณ ศาลา

เวลา ๑๐๓๐ พระราชาคณะแสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์

เวลา ๑๑๐๐ ถวายภัตตาหารเพลแก่พระภิกษุสามเณรทั้งวัด

เวลา ๑๓๐๐ มีพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์

เวลา ๑๔๐๐ พระสงฆ์จำนวนรูป สวดมาติกาและบังสุกุล

เวลา ๑๖๐๐ ประชุมเพลิง

จึงขอกราบเรียนและเรียนเชิญมาด้วยความเคารพอย่างสูง

..... เจ้าภาพ

- บัตรนี้เป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้นอาจลดหรือเพิ่มได้ตามความศรัทธาและความสามารถ

- บางท้องถิ่นก็ปฏิบัติแตกต่างกันออกไป พึงพิจารณาจัดงานให้ดำเนินไปตามความเหมาะสมแก่

ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น

การบวชหน้าไฟ

บางรายได้ให้บุตรหลานของผู้ตายบวชเป็นสามเณรในวันที่เผาศพเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย เรียกว่าบวชหน้าไฟการที่จะจัดให้บุตรหลานบวชหน้าไฟจะต้องตกลงใจล่วงหน้าไว้ก่อนเพราะจะต้องเตรียมเครื่องบวชและผู้ที่บวชนั้นควรให้มีอายุพอสมควรมีความอดทนและรู้จักสิ่งที่ควรและไม่ควรหากเอาเด็กที่มีอายุน้อย ๆ ไปบวชอาจกระทำการที่ไม่ควรเกิดขึ้นเมื่อได้ผู้ที่จะบวชเรียบร้อยแล้วก็ต้องแจ้งหรือนิมนต์เจ้าอาวาส ให้จัดการบวชบุตรหลานของผู้ตายตามที่ตนประสงค์

การมีพระธรรมเทศนา

การมีพระธรรมเทศนาได้แก่การนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงธรรมในวันที่จะบรรจุศพหรือวันที่จะกระทำการฌาปนกิจซึ่งตามปกติจะจัดขึ้นในตอนบ่ายโดยในตอนเช้าเจ้าภาพจะต้องจัดเตรียมอาหารมาเลี้ยงพระมือเพลเสร็จจากการเลี้ยงพระเพลแล้วตอนบ่ายก็มีการแสดงพระธรรมเทศนา

เคลื่อนศพไปสู่เมรุ

การเคลื่อนศพต้องนิมนต์พระสงฆ์ ๑ รูปเป็นผู้นำศพเวียนรอบเมรุ ๓ รอบ การเวียนต้องเวียนซ้าย เจ้าภาพและญาติของผู้ตายต้องเดินเข้าขบวนตามศพเวียนรอบเมรุด้วยถ้าศพนั้นมีรูปถ่ายของผู้ตายซึ่งนำไปตั้งไว้ในที่ บำเพ็ญกุศลก็ต้องมีผู้ถือรูปถ่ายนำหน้าศพไปในขบวนโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำมีคนถือเครื่องทองน้อยหรือกระถางธูปนำหน้าศพเมื่อนำศพเวียนรอบเมรุครบ ๓ รอบ แล้วก็นำศพขึ้นตั้งบนเมรุ

พิธีแห่ศพเวียนเมรุ

การเตรียมการ

- นิมนต์พระสงฆ์อย่างน้อย ๑ รูป
- คนถือกระถางธูปหรือเครื่องทองน้อย
- คนถือรูปภาพผู้ตาย
- รถบรรทุกศพหรือคนหามศพ

ลำดับการแห่ศพ (ถือหลัก พระ – กระถางธูป – รูปภาพ - ศพ)

- พระสงฆ์เดินนำหน้า (ไม่ต้องถือสายสิญจน์หรือจูงศพก็ได้)
- ถัดมาคนถือกระถางธูป (จุดธูป ๑ ดอก) หรือเครื่องทองน้อย
- ถัดมาคนถือรูปภาพผู้ตาย
- ถัดมาเป็นรถบรรทุกศพหรือคนหามศพ
- ต่อจากนั้นเป็นญาติมิตรของผู้ตายเดินเกาะหีบศพหรือเดินตามศพ
- เดินเวียนซ้ายเมรุ (เมรุอยู่ทางซ้ายของผู้เดิน) เริ่มจากบันไดหน้าเมรุเวียนจนครบ ๓ รอบ
- ยกหีบศพขึ้นบันไดหน้าเมรุตั้งบนเชิงตะกอน
- เคารพศพลงจากเมรุ

การอ่านคำสวด ...

การอ่านคำสดุดี

ลำดับการปฏิบัติ (ผู้อ่าน)

- เดินออกไปคำนับประธานในพิธี
- เดินขึ้นเมรุคำนับศพแล้วยืนที่ไม่โครโฟน
- คำนับประธานฯ แล้วอ่านหมายรับสั่ง (ถ้ามี)
- อ่านประวัติย่อและคำสดุดี
- อ่านสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

(ตัวอย่าง)

ประวัติและคำไว้อาลัยแด่.....

เรียนท่านประธานในพิธีฯ ที่เคารพ

กระผม ได้รับเกียรติจากท่านเจ้าภาพให้เป็นผู้อ่านประวัติและคำไว้อาลัยต่อผู้วายชนม์เพื่อเป็นการประกาศเกียรติคุณและรำลึกถึงเป็นวาระสุดท้าย ก่อนที่ร่างศพจะถูกเผาไหม้เป็นจุลต่อไป

ท่านประธานฯ และท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ ร่างที่ปราศจากวิญญาณและนอนสงบนิ่งบนจิตกาธานปรากฏ ณ เบื้องหน้าของท่านทั้งหลายนั้นเป็นร่างของผู้ซึ่งได้จากโลกนี้ไปอย่างปัจจุบันทันด่วนและไม่มีวันที่จะหวนกลับคืนมาอีกในภาพเดิมท่ามกลางบรรยากาศที่มีแต่ความเศร้าโศกเสียใจและอาลัยอาวรณ์ยิ่งนักของบิดามารดาภรรยาบุตรธิดาญาติมิตรและความรู้สึกสลดใจยิ่งนักของผู้บังคับบัญชาผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน

การเกิด

..... (ยศ-ชื่อ-สกุลผู้วายชนม์) เกิดเมื่อวันที่ เดือน..... พ.ศ.
ณ บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตำบล อำเภอ จังหวัด
เป็นบุตรคนที่..... ในจำนวนบุตรธิดา คนของ
และ.....

การศึกษา

- สำเร็จการศึกษาจาก เมื่อ พ.ศ.
- สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน เมื่อ พ.ศ.
- สำเร็จหลักสูตร จาก เมื่อ พ.ศ.

รับราชการ

- รับราชการบรรจุเข้าเป็นนักเรียน เมื่อ พ.ศ.
- รับการบรรจุและแต่งตั้งเป็น เมื่อ พ.ศ.
- รับราชการเลื่อนยศเป็น เมื่อ พ.ศ.
- รับราชการเลื่อนยศเป็น เมื่อ พ.ศ.
- รับราชการเลื่อนยศเป็น เมื่อ พ.ศ.
- รับราชการเลื่อนยศเป็น เมื่อ พ.ศ.

การปฏิบัติราชการ

- บรรจุเข้ารับราชการ เมื่อ พ.ศ.
- เป็น เมื่อ พ.ศ.
- เป็น เมื่อ พ.ศ.
- รับพระราชทาน เมื่อ พ.ศ.

สถานภาพครอบครัว

..... ได้สมรสกับ

บิดาของ..... กับ..... เมื่อ พ.ศ. มีบุตรธิดา

จำนวน คน คือ

๑.

๒.

๓. ฯลฯ

คำสดุดี

..... ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นได้ปฏิบัติราชการด้วยความแข็งแรงขันอดทนมีความสามารถและซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ไว้วางใจของผู้บังคับบัญชา เป็นที่เคารพของผู้ใต้บังคับบัญชาและเป็นที่รักของเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างยิ่ง ทั้งเป็นผู้เอาใจใส่ดูแลและเลี้ยงดูบิดามารดาภรรยาและบุตรธิดาด้วยความรักและความห่วงใยตลอดถึงเป็นผู้มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระบรมพุทธานุภาพอย่างยิ่ง กอปรกับกิริยาอัธยาศัยของผู้วายชนม์เป็นผู้มีความอ่อนโยนและมีความร่าเริงอยู่เสมอเป็นที่เมตตาของผู้บังคับบัญชา และเป็นที่รักใคร่นับถือของญาติมิตรโดยทั่วหน้า

ในวาระสุดท้าย..... ได้

และเสียชีวิตด้วยอาการอันสงบเมื่อวันที่ เดือน พ.ศ. เวลา นาฬิกา รวมสิริอายุได้ ปี

บทปลง

อันความตายนั้นเป็นสภาพที่ทุกคนจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ สรรพสัตว์ที่เกิดมาบนผืนปฐพีนี้จำเป็นต้องมีการพลัดพรากจากโลกนี้เพื่อไปสู่สัมปรายภพในเบื้องหน้า บัณฑิตท่านอุปมาชีวิตไว้ว่าหยาดน้ำค้างที่อยู่ยอดหญ้าเมื่อแสงอาทิตย์ส่องมาย่อมเหือดแห้งหายไปได้โดยเร็ว ไม่ตั้งอยู่ได้นานฉันใด ชีวิตของมนุษย์ก็เปรียบเหมือนหยาดน้ำค้างฉันนั้น

ด้วยอำนาจบุญกุศลที่ท่านเจ้าภาพได้บำเพ็ญมาด้วยความตั้งใจที่จะอุทิศถวายเป็นกุศลให้แก่มิตรพวกราชบัณฑิต มารดา ภรรยา บุตร ธิดา ญาติมิตรเพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาได้อุทิศส่วนกุศลไปให้และด้วยอำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและคุณงามความดีที่ผู้วายชนม์ได้ประกอบไว้แล้วเองอย่างดี ตลอดถึงกุศลทักษิณาทานอุทิศทั้งมวลดังกล่าวมา จงส่งผลดลบันดาลประทานพรให้ดวงวิญญาณของ..... จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพนั้นเทอญ

(อ่านด้วยเสียงแผ่วเบา)

“ขอให้ดวงวิญญาณของผู้วายชนม์ไม่ว่าจะสถิต ณ พิมานใดจงล่วงรู้ถึงการบำเพ็ญกุศลที่ผู้บังคับบัญชา บิดา มารดา ภรรยา บุตร ธิดา ญาติมิตรเพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาได้อุทิศส่วนกุศลไปให้และด้วยอำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและคุณงามความดีที่ผู้วายชนม์ได้ประกอบไว้แล้วเองอย่างดี ตลอดถึงกุศลทักษิณาทานอุทิศทั้งมวลดังกล่าวมา จงส่งผลดลบันดาลประทานพรให้ดวงวิญญาณของ..... จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพนั้นเทอญ”

การทอดผ้า...

การทอดผ้าบังสุกุล

การทอดผ้าบังสุกุลนั้นเจ้าภาพจะต้องพิจารณาว่า แยกผู้มีเกียรติชั้นผู้ใหญ่ที่เชิญไว้มีจำนวนเท่าใด ก็จัดผ้าไตรเท่ากับจำนวนแยกชั้นผู้ใหญ่การที่จะใช้ผ้าไตรสำหรับทอดผ้าบังสุกุลมาน้อยเพียงใดนั้นควรให้เป็นไปตามความเหมาะสม

การเชิญแยกชั้นทอดผ้าบังสุกุลเจ้าภาพจะต้องไปเชิญด้วยตนเองโดยมีผู้ถือพานผ้าไตรตามเจ้าภาพไปด้วยแต่ถ้าแยกที่เป็นประธานเป็นผู้ใหญ่ชั้นสูง หรือเป็นผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของเจ้าภาพก็ควรถือพานผ้าไตรไปเชิญด้วยตนเองเมื่อแยกผู้รับเชิญลุกจากที่นั่งเจ้าภาพหรือผู้ถือพานผ้าไตรก็เดินตามแยกผู้นั้นไป เมื่อขึ้นบันไดเมรุแล้วก็ส่งมอบผ้าไตรให้ ผู้ทอดผ้าก็จะรับผ้าไตรนำไปวางลงตรงที่สำหรับทอดผ้า แต่ถ้าไม่มีการจัดที่สำหรับทอดผ้าไว้ก็วางผ้าไตรนั้นลงบนหีบศพทางด้านศีรษะของศพ แล้วผู้ทอดผ้าก็คอยอยู่จนกว่าพระสงฆ์จะมาชักผ้าบังสุกุลนอกจากเจ้าภาพจะนำผ้าไตรไปเชิญแยกด้วยตนเองแล้ว ดอกไม้ธูปเทียนที่จัดไว้สำหรับประธานเจ้าภาพก็ต้องนำไปเชิญด้วยตนเอง

ลำดับการเชิญ

- เจ้าภาพต้องเตรียมอุปกรณ์ประชุมเพลิงศพไว้ให้พร้อมบนเมรุ
- เชิญท่านผู้มีอาวุโสน้อยไปหาท่านผู้มีอาวุโสมากขึ้นไปตามลำดับ
- เชิญประธานในพิธีฯ ขึ้นทอดผ้าบังสุกุลเป็นอันดับสุดท้ายเมื่อท่านทอดผ้าบังสุกุลแล้วก็เชิญท่านประกอบพิธีประชุมเพลิงสืบต่อกันไปทันที

การปฏิบัติสำหรับผู้เชิญและผู้รับเชิญ

ก. สำหรับผู้เชิญ

- มีภาชนะสำหรับรองรับผ้าบังสุกุลเช่นพานกะไหล่ทองหรือตะลุ่มมุกเป็นต้น
- ถัดภาชนะใส่ผ้าบังสุกุลด้วยมือทั้งสองประคองเข้าไปเชิญครั้งละ ๑ ท่าน (เมื่อผู้รับเชิญมีจำนวนน้อยท่าน)
- เดินเข้าไปหาผู้รับเชิญทำความเคารพแล้ว กล่าวคำเชิญและเดินตามหลังผู้รับเชิญนั้นไปโดยเดินไปทางด้านซ้ายมือของท่าน
- ขึ้นเมรุยืนห่างจากผู้รับเชิญประมาณ ๑ ก้าว มือทั้งสองประคองภาชนะใส่ผ้าบังสุกุลยื่นมอบให้ท่าน
- ลงจากเมรุเตรียมผ้าบังสุกุลใส่ภาชนะรองรับไปเชิญท่านต่อไป

ข. สำหรับผู้รับเชิญ

- เมื่อได้รับเชิญพึงลุกขึ้นเดินไปข้างหน้าผู้เชิญ โดยยังไม่ต้องรับผ้าบังสุกุลขึ้นเมรุแล้วยืนเบื้องหน้าหีบโลงหรือโกศศพทำความเคารพตามประเพณีนิยมรับผ้าบังสุกุลแล้ววางทอดไว้ ณ ภาชนะที่เขาเตรียมรองรับ (ถ้าไม่มีที่รองรับก็วางบนหีบ - โลงศพ)
- ขณะที่พระสงฆ์ขึ้นไปบนเมรุพื้งน้อมตัวลงยกมือไหว้ขณะที่ท่านพิจารณาผ้าบังสุกุลพื้งประนมมือ และขณะที่พระสงฆ์ลงจากเมรุพื้งน้อมตัวลงยกมือไหว้อีกครั้งหนึ่งแล้วจึงลงจากเมรุ
- ถ้าเป็นประธานในพิธีฯ ครั้นทอดผ้าบังสุกุลและทำความเคารพพระสงฆ์แล้วพื้งเริ่มประกอบพิธีประชุมเพลิงศพต่อไป

พิธีฌาปนกิจศพ

การเตรียมการ

- ผ้าไตรทอดบังสุกุล (ไม่ควรมากกว่า ๕ ไตร)
- ดอกไม้จันทร์ (ตามจำนวนผู้เข้าร่วมพิธี)
- พระสงฆ์ ๔ รูป (สวดหน้าไฟ)
- ไทยธรรมถวายพระสวดหน้าไฟ

การปฏิบัติ

ประธานในพิธีฯ

- ขึ้นไปทอดผ้าไตรบนเมรุ (เมื่อได้รับเชิญ)
- เคารพศพ
- รับผ้าไตรจากเจ้าภาพหรือเจ้าหน้าที่วางขวางบนฐานโยงบนพานแล้วยืนเลี้ยวอยู่ข้างๆ
- พนมมือเมื่อพระสงฆ์มาชักผ้าบังสุกุล
- รับกระทงขมาศพวงไว้ใต้หีบศพด้านศีรษะศพ (ถ้ามี)
- รับดอกไม้จันทร์จุดที่ตะเกียงแล้ววางไว้ใต้หีบศพ
- เคารพศพแล้วลงจากเมรุ

ผู้ร่วมพิธี

- ทอยขึ้นไปวางดอกไม้จันทร์จนเสร็จสิ้น

เจ้าภาพ

- รอเผาจริง

หมายเหตุ :

- ขณะผู้เข้าร่วมพิธีทยอยกันขึ้นไปวางดอกไม้จันทน์และลงมาที่บันไดเจ้าภาพนิยมไปยืนขอบคุณแขกที่เชิงบันไดด้วยหรือบางทีก็ไปเดินขอบคุณแขกตามที่นั่งก่อนถึงกำหนดเวลาประกอบพิธีฌาปนกิจ
- ถ้าเป็นศพมีกองเกียรติยศให้ปฏิบัติตามขั้นตอนเช่นเดียวกับพิธีพระราชทานเพลิงศพ

พิธีพระราชทานเพลิงศพ

การเตรียมการเหมือนพิธีฌาปนกิจศพทั่ว ๆ ไป มีเครื่องขมาศพและดอกไม้จันทน์พระราชทานซึ่งเจ้าหน้าที่กระทรวงวัฒนธรรมจะอนุญาตเชิญมาก่อนกำหนดเวลาเล็กน้อย (โดยจะเชิญเป็นหีบเพลิงพระราชทานซึ่งมีกล่องไม้ซีดรูปเทียนและดอกไม้จันทน์ ซึ่งเจ้าภาพได้รับมาจากสำนักพระราชวัง)

การปฏิบัติ (หลังจากทอดผ้าบังสุกุลบนเมรุเรียบร้อยแล้ว)

ประธานในพิธีฯ

- ถวายคำนับไปทางทิศที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่
- รับกระทมขมาศพวางไว้ใต้หีบศพด้านศีรษะศพ (ถ้าศพมีกองเกียรติยศก็เป่าแตรนอน ประธานฯ ยืนตรงจนกว่าจะจบแตรนอน)
- รับดอกไม้จันทน์จุดที่ตะเกียงแล้ววางไว้ใต้หีบศพ (ถ้าศพมีกองเกียรติยศก็เป่าแตรเคารพ ประธานฯ ยืนตรงจนกว่าจะจบแตรเคารพ)
- เคารพศพ
- ถวายคำนับไปทางทิศเดิมอีกครั้งหนึ่ง
- ลงจากเมรุ

ผู้ร่วมพิธี

- ทยอยกันขึ้นไปวางดอกไม้จันทน์จนเสร็จสิ้น

เจ้าภาพ

- รอเผาจริง

ลำดับการขึ้นเมรุเผาศพ

- ก. ถ้าเป็นงานพระราชทานเพลิงศพขึ้นบนเมรุเผาศพตามลำดับอาวุโสทางคุณวุฒิ
- ข. ถ้าเป็นงานฌาปนกิจศพขึ้นตามลำดับวัยวุฒิ

วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเผา

๑. ยืนห่างจากศพประมาณ ๑ ก้าว
๒. น้อมตัวลงวางรูปเทียนและดอกไม้จันทน์ที่เชิงตะกอนพร้อมกับพิจารณาตนเองถึงความตายอันจะมาถึงตนเช่นกันว่า“อะยมัปปิขเมกาโย เอวังธัมโมเอวัง ภาวีเอวังอะนะตัตต”
๓. ทำความเคารพศพอีกครั้งหนึ่งพร้อมกับนึกอธิฐานในใจ“ขอจงไปสู่สุคติฯ เกิด”
 - เมื่อแขกที่ได้รับเชิญขึ้นไปทำความเคารพศพและวางรูปเทียนและดอกไม้จันทน์หมดแล้วให้วงศาคนญาติผู้สนิทมิตรสหายซึ่งใกล้ชิดกับผู้ตายขึ้นไปทำการเผาศพเป็นวาระสุดท้ายอีกครั้งหนึ่ง

ลำดับพิธีมาปนกิจศพ

(ตัวอย่างชนิดทำวันเดียว)

- ๐๙๐๐ - เชิญศพขึ้นตั้งบนศาลาบำเพ็ญกุศล
- ๑๐๑๕ - นิมนต์พระสงฆ์ประจำที่อาสน์สงฆ์
- ๑๐๒๐ - เจ้าภาพจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัยกราบพระรัตนตรัย ๓ ครั้ง
- ๑๐๒๕ - อาราธนาพระปริตร (กรณีจัดพิธีสวดพระพุทธรูปตอนภาคเช้า)
- ๑๐๓๐ - พระสงฆ์สวดพระพุทธรูป
- ๑๑๐๐ - ถวายภัตตาหารเพลถวายเครื่องไทยธรรม
- พระสงฆ์อนุโมทนาเจ้าภาพฯ กรวดน้ำ
- ๑๒๐๐ - เลี้ยงอาหารกลางวันญาติมิตรและแขกที่มาในงาน
- ๑๔๐๐ - นิมนต์พระเทศน์ขึ้นพักบนอาสน์สงฆ์
- ๑๔๐๕ - เจ้าภาพจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัยจุดเทียนกัณฑ์เทศน์และเทียนธูปหน้าที่ตั้งศพ
- ๑๔๑๐ - อาราธนาศีลอาราธนาธรรม (เทศน์ธรรมดาหรือเทศน์แจ่งก็ได้)
- พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนาจบแล้วถวายกัณฑ์เทศน์
- ๑๕๐๐ - นิมนต์พระสงฆ์ ๑๐ รูป (หรือจำนวนตามแต่มีมนต์) ขึ้นอาสน์สงฆ์พร้อมกัน
- มาติกาบังสุกุล
- ๑๕๓๐ - เคลื่อนศพเวียนเมรุ ๓ รอบ (พระสงฆ์นำศพ ๑ รูป)
- ๑๕๔๕ - เชิญศพขึ้นสู่เมรุ
- ๑๖๐๐ - แลวกองเกียรติยศเข้าที่พร้อมหน้าเมรุ (ถ้าเป็นศพที่ต้องจัดกองเกียรติยศ)
- อ่านคำไว้อาลัย (ถ้ามี) ทำคำไว้อาลัยมียืนไว้อาลัย (ศพที่มีกองเกียรติยศไม่ต้องเชิญยืนไว้อาลัย)
- เจ้าภาพเชิญแขกผู้ใหญ่ทอดผ้าบังสุกุลโดยจัดลำดับจากผู้มีอาวุโสน้อยไปหาผู้มีอาวุโสมากขึ้น

ไปตามลำดับ

- ประธานในพิธีฯ ทอดผ้าบังสุกุลหน้าหีบศพ
- ประธานฯ (กรณีพระราชทานเพลิงศพให้ถวายคำนับยังทิศที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับในวันนั้น ๑ ครั้ง) วางกระทงข้าวตอกและกระทงดอกไม้ (เครื่องขมา) ที่ฐานพื้นหน้าหีบศพแล้วทำความเคารพศพ ๑ ครั้ง
- เป่าแตรนอน ๑ จบ (กรณีจัดกองเกียรติยศ)
- เจ้าหน้าที่เพลิงหลวงเชิญรูปเทียนและดอกไม้จันทน์พระราชทานให้ประธานฯ
- ประธานฯ จุดดอกไม้จันทน์ที่เพลิงหลวงแล้ววางลงที่กลางฐานที่ตั้งศพและรับดอกไม้จันทน์ของประธานฯ วางลงที่กลางฐานที่ตั้งศพนั้น (ไม่วางทับหรือเทียบเทียมดอกไม้จันทน์พระราชทาน)
- เป่าแตรเคารพ ๑ จบ (กรณีจัดกองเกียรติยศ และศพนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่ได้มีการจัดกองทหารเกียรติยศที่มีวงโยชวาทิตร่วมด้วยจะบรรเลงเพลงมหาฤกษ์แทนและต่อด้วยเพลงพญาโศก)
- ประธานฯ ถวายคำนับยังทิศที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับฯ ในวันนั้นอีก ๑ ครั้ง (กรณีพระราชทานเพลิง) ลงจากเมรุ
- เจ้าภาพเชิญแขกขึ้นวางดอกไม้จันทน์

หมายเหตุ :

- กรณีมีการอ่านสำนักในพระมหากษัตริย์คุณและประวัติผู้วายชนม์อ่านตามลำดับดังนี้
 ๑. อ่านหมายรับสั่ง
 ๒. อ่านสำนักในพระมหากษัตริย์คุณ
 ๓. อ่านประวัติผู้วายชนม์
- ตามตัวอย่างนี้เป็นศพทหารหรือตำรวจซึ่งต้องมีกองเกียรติยศถ้าเป็นศพไม่มีกองเกียรติยศก็ต้องตัดรายการเกี่ยวกับกองเกียรติยศออก
- ศพที่มีกองเกียรติยศไม่ต้องเขียนไว้อาลัยหลังจากอ่านคำไว้อาลัย
- รายการนี้เป็นแบบสมมุติขึ้นอย่างคร่าวๆซึ่งยังย่อส่วนได้อีกเพื่อการประหยัดเวลาเช่นตัดพิธีสวดมนต์เลี้ยงพระสงฆ์ตอนเช้าออกได้ คงเหลือพิธีเทศน์มาติกาและบังสุกุลตอนบ่ายและตัวอย่างนี้ตั้งศพทำบุญที่วัดถ้าตั้งศพทำบุญที่บ้านก่อน แล้วเคลื่อนศพมาที่วัดในวันนั้นก็เดินเวียนเมรุ แล้วนำศพขึ้นเมรุต่อไป
- เวลาประกอบพิธีฯ เปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม
- หากมีผ้าทอดบังสุกุลจำนวนหลายผืน จะเชิญญาติและแขกผู้ใหญ่ทอดบังสุกุลก่อนอ่านคำไว้อาลัยก็ได้ โดยเตรียมไว้สำหรับประธานฯ ๑ ผืน

การแต่งกาย

การแต่งกายไปงานพระราชทานเพลิงศพ หรือฌาปนกิจศพทหาร หรือตำรวจ หรืองานฝังศพทหาร หรือตำรวจตามประเพณี ลัทธิ หรือศาสนาที่ไม่มีการฌาปนกิจศพ เมื่อแต่งเครื่องแบบเต็มยศขาว เครื่องแบบเต็มยศเทา เครื่องแบบครึ่งยศ หรือเครื่องแบบปกติขาว ต้องคาดกระบี่ด้วยเสมอ

สำหรับงานพระราชทานเพลิงศพ หรือฌาปนกิจศพ หรืองานฝังศพตามประเพณี ลัทธิ หรือศาสนาที่ไม่มีการฌาปนกิจศพ ซึ่งผู้ตายมิใช่ทหาร หรือตำรวจ แม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี จะเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิงศพ ก็ไม่ต้องคาดกระบี่ ยกเว้นผู้มีหน้าที่ถวายอารักขาราชวงศ์จักรี เจ้าภาพ และผู้โปรดเกล้าฯ ให้เข้าเฝ้าฯ ต้องคาดกระบี่

หมายเหตุ : ระบียบกองทัพอากาศ ว่าด้วยการแต่งกาย พ.ศ.๒๕๖๕

การเก็บอัฐิ

การเตรียมการ

- เครื่องทองน้อย ๑ ที่
- ผ้าบังสุกุล (นิยมใช้ผ้าสบง ๓ ผืนหรือตามจำนวนพระสงฆ์)
- นิมนต์พระสงฆ์ ๓, ๕, ๗, และ ๙ รูป (บางแห่งใช้ ๑ รูป)
- น้ำอบไทย ๑ ขวด
- ดอกมะลิเหรียญเงินเหรียญทอง (สำหรับโรยบนอัฐิ)
- โกศ ๑ อัน ลู้ง ๑ ใบ ผ้าขาว ๑ ผืน
- ปิ่นโตอาหาร ๓ ถาด
- ดอกไม้รูปเทียนไทยธรรมตามจำนวนพระสงฆ์

กำหนดเวลาเก็บอัฐิมี ๒ แบบคือ

ก. ทำพิธีเก็บอัฐิตอนเย็นวันเผา

ใช้ปฏิบัติในงานพระราชทานเพลิงศพหรืองานฌาปนกิจศพที่จัดให้มีการบำเพ็ญกุศลอัฐิตัดต่อกันไปเพื่อรวบรัดงานบำเพ็ญกุศลให้เสร็จภายในวันนั้น

ข. ทำพิธีเก็บอัฐิตอนเช้าวันรุ่งขึ้น

ใช้ปฏิบัติในงานเผาศพที่เจ้าภาพฯ ประสงค์จะทำบุญอัฐิในวันรุ่งขึ้นหรือยังไม่จัดทำบุญอัฐิก่อนเพราะยังไม่พร้อมวิธีนี้นิยมจัดอาหารคาวและหวานใส่หีบ โดยจัดใส่สำหรับคาวสามที่ สำหรับหวานสามที่ จัดคนหีบสามคนเดินรอบเชิงตะกอนสามรอบแล้ว นำอาหารนั้นไปถวายพระสงฆ์ที่นิมนต์มาพิจารณาบังสุกุลอัฐิ

วิธีปฏิบัติ ...

วิธีปฏิบัติ

การเก็บอัฐินั้นสุดแต่เจ้าภาพจะต้องการเก็บในวันที่ปลงศพ หรือจะเก็บในวันรุ่งขึ้นก็ได้ แต่ถ้าจะทำบุญสามหาบก็ต้องเก็บอัฐิในตอนเช้าเมื่อเจ้าภาพจะเก็บวันใดก็ต้องแจ้งความประสงค์ให้เจ้าหน้าที่ของวัดหรือฌาปนสถานทราบ และเมื่อเวลาเก็บอัฐิก็ให้จัดเตรียมโกศสำหรับบรรจุอัฐิ น้ำอบหรือน้ำหอม ดอกไม้และอาหารคาวหวานโดยนิมนต์พระสงฆ์มาบังสกุลอัฐิเรียกว่าแปรรูปหรือแปรธาตุ

สัปเหร่อทำพิธีแปรอัฐิโดยหันศีรษะของศพไปทางทิศตะวันตกแล้วนิมนต์พระสงฆ์พิจารณาบังสกุลตาย เสร็จแล้วหันศีรษะของศพไปทางทิศตะวันออกแล้วนิมนต์พระสงฆ์พิจารณาบังสกุลเป็น

เจ้าภาพเก็บอัฐิใส่โกศโดยเลือกเก็บอัฐิจากร่างกาย ๖ แห่ง คือ กะโหลกศีรษะ ๑ ชิ้น แขนทั้งสอง ๒ ชิ้น และขาทั้งสอง ๒ ข้าง ซี่โครงหน้าอก ๑ ชิ้น

อัฐิที่เหลือรวมทั้งอังคารทั้งหมดประมวลรวมเก็บใส่กล่องโลหะคือลู่โกศกระเบื้องหรือหีบไม้แล้วใช้ผ้าขาวห่อเก็บไว้สำหรับนำไปบรรจุในเจดีย์หรือนำไปลอยในกระแสน้ำไหลต่อไปเก็บอัฐิเสร็จแล้วนำอาหารคาวหวานไปถวายพระสงฆ์ที่นิมนต์มาพิจารณาบังสกุล

หมายเหตุ :

ทำแบบย่อก็ได้กล่าวคือหลังจากพระสงฆ์ชักผ้าบังสกุลแล้วก็ประเคนไทยธรรมบนเมรุเลย พิธีเก็บอัฐินี้โบราณเรียกว่า “พิธี ๓ หาบ” คือหาบของนุ่ง (สบงจีวร) หาบของกิน (คาวหวานถวายพระ) และหาบของใช้ (เตา หม้อ ถ้วยชาม เป็นต้น) ญาติพี่น้องช่วยกันหาบเดินเวียนเมรุ ๓ รอบก่อนเก็บอัฐิเรียกกันว่า “พิธีเดินสามหาบ”

ทำบุญอัฐิ (ออกทุกข์)

เมื่อเก็บอัฐิเสร็จตอนเช้าและนำอัฐิไปถึงบ้านแล้วจะทำบุญในวันนั้นทีเดียวหรือจะพัก ๓ วัน หรือ ๗ วัน จึงทำบุญอัฐิก็ได้รายการในพิธีฯ ก็มีสวดมนต์เลี้ยงพระสงฆ์บังสกุลเทศน์มีตั้งบาตรน้ำมนต์เดินสายสิญจน์ เพราะเป็นการทำบุญเรือนให้เป็นสิริมงคลแก่ผู้อยู่ข้างหลังในการทำบุญอัฐิ (ออกทุกข์) เจ้าภาพแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีต่างจากสีขาว-ดำได้

บรรจุอัฐิ

อัฐิที่เหลือจากการเก็บใส่โกศซึ่งได้รวบรวมใส่ห่อผ้าไว้นั้นเจ้าภาพบางรายก็ซื้อเจดีย์มาบรรจุไว้ที่วัด บางรายก็บรรจุไว้ในเจดีย์หรือพระปรารักษ์ ซึ่งภายในองค์เจดีย์หรือพระปรารักษ์นั้นได้ทำไว้เป็นช่องๆ บางวัดก็ทำสำหรับบรรจุอัฐิไว้ตามผนังระเบียงของวิหารหรือโบสถ์

การบรรจุอัฐินั้นเมื่อตกลงจะทำการบรรจุไว้ที่ใดเจ้าภาพก็ต้องเตรียมไปจัดการ ณ ที่นั้น เมื่อเวลาบรรจุเจ้าภาพก็จัดรูปเทียนเคาะพออัฐิและบอกว่าจะบรรจุอัฐิไว้ที่นั่น มีโอกาสเมื่อใดก็จะจัดการบำเพ็ญกุศลให้และพร้อมกันนั้นก็นิมนต์พระสงฆ์ ๔ รูป มาบังสกุลให้แก่อัฐิโดยมีของถวายพระพร้อมด้วยใบปวารณาตามสมควรเมื่อได้บังสกุลเสร็จแล้วก็ใช้น้ำอบหรือน้ำหอมประพรมที่ห่ออัฐินั้นแล้วจึงนำเข้าไปบรรจุ

การลอยอังคาร

การลอยอังคารคือการนำอัฐิไปลอยในแม่น้ำหรือทะเลญาติจะต้องจัดการด้วยตนเองโดยจะต้องจัดรูปเทียนบูชาแล้วจึงหย่อนอังคารนั้นลงในแม่น้ำหรือทะเล พร้อมดอกไม้ธูปเทียนตามลงไปในที่ลอยนั้นด้วยค่อย ๆ โรยอัฐิลงไปในน้ำที่ละน้อยก็ได้เหตุที่ลอยอังคารหลังจากฌาปนกิจศพแล้วเพราะเชื่อกันว่าคนเราเกิดจากธาตุคือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เมื่อแตกดับแล้วก็ควรให้กลับไปอยู่ในสภาพเดิมของใช้ในพิธีฯ

- ห่ออังคารหรือลู่ที่จะนำไปลอยอังคาร
- รูป ๑ ดอก (หรือแจกผู้ร่วมพิธีคนละ ๑ ดอกก็ได้)

การปฏิบัติ

- นำห่ออังคารหรือลู่ไปที่แม่น้ำหรือทะเลนำลงเรือห่างจากฝั่งพอสมควร (ถ้าเป็นพิธีทางราชการเก็บอัฐิบรรพทุกเครื่องบินไปหย่อนลงทะเล)
- จุดธูปแก้ห่ออังคารหรือเปิดลู่อธิษฐานว่า “สังขารร่างกายของคนเราย่อมแตกดับสลายไปเป็นธรรมดาแต่เกียรติคุณความดีจะคงอยู่กับโลกตลอดไปขอคุณงามความดีของท่านได้โปรดส่งเสริมดวงวิญญาณของท่านให้ได้ไปสถิตย์สุคติภพประสบสุขไพบูรณ์เพิ่มพูนในสัมปรายภพยิ่งๆ ขึ้นไปเทอญ” แล้วโปรยลงน้ำพร้อมหย่อนธูปลงไปด้วย

การจัดพิธีศพข้าราชการทหารอากาศ

การจัดพิธีศพข้าราชการทหารอากาศที่เสียชีวิตกรณีปกติ

โดยปกติเป็นหน้าที่ของทายาทของผู้เสียชีวิตและหน่วยต้นสังกัดเป็นผู้ดำเนินการจัดพิธีศพ
ขั้นตอนการปฏิบัติมีดังนี้

๑. แจ้งการถึงแก่กรรมที่อำเภอหรือสำนักงานเขต
๒. นำศพจากโรงพยาบาลหรือที่ซึ่งพบศพไปยังวัดหรือฌาปนสถานกองทัพอากาศที่จัดการศพ
๓. ขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพและเครื่องประกอบเกียรติยศ
๔. อาบน้ำศพและนำศพลงหีบ

๔.๑ กรณีได้รับพระราชทานเครื่องประกอบเกียรติยศชั้นหีบศพหรือโกศและน้ำหลวงอาบศพ
เจ้าหน้าที่จากกระทรวงวัฒนธรรม หรือเจ้าหน้าที่กองพระราชพิธีสำนักพระราชวังจะเป็นผู้รับผิดชอบ
ดำเนินการให้

๔.๒ กรณีไม่ได้รับพระราชทานเครื่องประกอบเกียรติยศเป็นหน้าที่ของทายาทร่วมกับพนักงาน
ของฌาปนสถานกองทัพอากาศหรือวัดเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการให้

๕. การสวดพระอภิธรรมหรือประกอบพิธีทางศาสนา

- ๕.๑ จัดเตรียมสถานที่
- ๕.๒ พิธีกรที่ทำหน้าที่ด้านศาสนพิธี
- ๕.๓ เครื่องไทยธรรมดอกไม้ธูปเทียนถวายพระสงฆ์
- ๕.๔ จัดเลี้ยงอาหารแขก

๖. การขอพระราชทานเพลิงศพหรือดินพระราชทาน

ในเขตกรุงเทพมหานครเป็นหน้าที่ของทายาทของผู้เสียชีวิตหรือผู้บังคับบัญชาหน่วยต้นสังกัดโดย
ยื่นคำร้องขอพระราชทานเพลิงศพหรือดินพระราชทานไปยังกองพระราชพิธีสำนักพระราชวัง เว้นแต่ผู้ที่เป็น
สมาชิกฌาปนกิจกองทัพอากาศ แผนกฌาปนกิจ กองการฌาปนกิจสงเคราะห์ กองการสงเคราะห์
กรมสวัสดิการทหารอากาศ จะเป็นผู้นำพาเจ้าภาพหรือญาติไปดำเนินการให้ ส่วนต่างจังหวัดเจ้าภาพหรือญาติ
สามารถยื่นขอได้ที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

การเตรียมการ

- ๖.๑ กำหนดวันเวลาฌาปนกิจศพกับทางฌาปนสถานกองทัพอากาศ, วัดหรือสุสานให้แน่นอน

หลักฐาน นำเอกสารตัวจริงพร้อมถ่ายสำเนารับรองเอกสารดังนี้

๑) มรณบัตร

๒) บัตรประจำตัวหรือบัตรข้าราชการของผู้ยื่นคำร้อง

การปฏิบัติ

๖.๒ เขียนคำร้องโดยขอแบบฟอร์มที่สำนักงานฌาปนสถานกองทัพอากาศ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โทร. ๐ ๒๕๒๑ ๑๕๗๑ , ๐ ๒๕๕๒ ๐๙๙๗ โทรสาร. ๐ ๒๙๗๒ ๘๘๓๙ แล้วแต่กรณี

๖.๓ นำหลักฐานตามข้อ ๑-๒ ไปแสดงกับเจ้าหน้าที่สำนักงานฌาปนสถานกองทัพอากาศ

การจัดพิธีศพข้าราชการทหารอากาศที่เสียชีวิตเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ

โดยปกติกองทัพอากาศจะรับเป็นเจ้าภาพจัดพิธีศพร่วมกับทายาทของผู้เสียชีวิตและขอพระราชทาน น้ำหลวงอาบศพและเพลิงศพให้กับข้าราชการทหารอากาศที่เสียชีวิตเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดย บำเพ็ญกุศลที่ฌาปนสถานกองทัพอากาศ

ขั้นตอนการปฏิบัติมีดังนี้

๑. แจ้งการถึงแก่กรรมที่อำเภอหรือสำนักงานเขต

๒. นำศพจากโรงพยาบาลหรือที่ซึ่งพบศพไปยังวัด หรือฌาปนสถานกองทัพอากาศ ที่จัดการศพ

๓. ขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพและเครื่องประกอบเกียรติยศ

๔. อาบน้ำศพและนำศพลงหีบ

๔.๑ กรณีได้รับพระราชทานเครื่องประกอบเกียรติยศชั้นหีบศพหรือโกศและน้ำหลวงอาบศพ เจ้าหน้าที่จากกระทรวงวัฒนธรรมหรือเจ้าหน้าที่จากกองพระราชพิธีสำนักพระราชวังจะเป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินการให้

๔.๒ กรณีไม่ได้รับพระราชทานเครื่องประกอบเกียรติยศเป็นหน้าที่ของทายาทร่วมกับเจ้าหน้าที่ของฌาปนสถานกองทัพอากาศ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการให้

๕. การจัดวางพวงหรีดเคารพศพ กองทัพอากาศ ได้กำหนดแนวทางดำเนินการไว้ดังนี้

- ให้ กรมสวัสดิการทหารอากาศ จัดพวงหรีดในนามรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม จำนวน

๑ พวง ผู้บัญชาการทหารสูงสุด จำนวน ๑ กองทัพอากาศ จำนวน ๑ พวง และผู้บังคับบัญชาชั้นสูง ทอ.

๖. การสวดพระอภิธรรมหรือประกอบพิธีทางศาสนา

๖.๑ จัดเตรียมสถานที่

๖.๒ อนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ เป็นพิธีกรที่ทำหน้าที่ด้านศาสนพิธี

๖.๓ เครื่องไทยธรรมดอกไม้ธูปเทียนถวายพระสงฆ์

๖.๔ จัดเลี้ยงอาหาร

๗. การขอพระราชทานเพลิงศพหรือดินพระราชนิพนธ์

กรมสวัสดิการร่วมกับทายาทของผู้เสียชีวิตหรือผู้บังคับบัญชาหน่วยต้นสังกัด ดำเนินการยื่นคำร้องขอพระราชทานเพลิงศพหรือดินพระราชนิพนธ์ไปยังกองพระราชพิธีสำนักพระราชวัง

การเตรียมการ

๗.๑ กำหนดวันเวลาฌาปนกิจศพกับทางฌาปนสถานกองทัพอากาศ วัดหรือสุสานให้แน่นอน

หลักฐาน นำเอกสารตัวจริงพร้อมถ่ายสำเนารับรองเอกสารดังนี้

๗.๑.๑ มรณบัตร

๗.๑.๒ บัตรประจำตัวหรือบัตรข้าราชการของผู้ยื่นคำร้อง

๗.๑.๓ ข้าราชการ...

๗.๑.๓ ข้าราชการทหารอากาศชั้นประทวนที่เสียชีวิตในหน้าที่หรือเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการให้คัดสำเนาประจำวันหรือคำสั่งให้ไปราชการ

การปฏิบัติ

๗.๒ หากผู้เสียชีวิตเป็นข้าราชการทหารอากาศชั้นประทวนให้กรมสวัสดิการทหารอากาศและผู้บังคับบัญชาหน่วยต้นสังกัด ทำหนังสือขอพระราชทานเพลิงศพหรือดินพระราทานกรณีพิเศษ ไปยังกองพระราชพิธีสำนักพระราชวัง โดยให้แสดงเหตุที่เสียชีวิตนั้นเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างไร

๗.๓ นำหลักฐานตามข้อ ๗.๑.๑, ๗.๑.๒ และ ๗.๑.๓ ไปแสดงกับเจ้าหน้าที่กองพระราชพิธีสำนักพระราชวัง

๘. ผู้มีสิทธิยื่นขอพระราชทานเพลิงศพหีบเพลิงหรือดินพระราทานดังนี้

๘.๑ สามีภรรยาบุตรธิดาของผู้ถึงแก่กรรม

๘.๒ ทายาทโดยชอบธรรมของผู้ถึงแก่กรรม

๘.๓ ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากทายาท

๘.๔ ผู้บังคับบัญชาหน่วยต้นสังกัด (กรณีเสียชีวิตเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ)

๙. ผู้มีสิทธิขอcongเกียรติยศ

๙.๑ สามีภรรยาบุตรธิดาของผู้ถึงแก่กรรม

๙.๒ ทายาทโดยชอบธรรมของผู้ถึงแก่กรรม

๙.๓ ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากทายาท

๙.๔ ผู้บังคับบัญชาหน่วยต้นสังกัด(กรณีเสียชีวิตเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ)

๑๐. พิธีพระราชทานเพลิงศพหรือฌาปนกิจศพ

๑๐.๑ จัดเตรียมสถานที่

๑๐.๒ พิธีกรที่ทำหน้าที่ด้านศาสนพิธี

๑๐.๓ จัดเครื่องบรรพชาสามเณร (ถ้ามี)

๑๐.๔ จัดเตรียมภัตตาหารถวายพระสงฆ์

๑๐.๕ จัดเตรียมของถวายพระเทศน์ (ถ้ามี)

๑๐.๖ จัดเตรียมผ้าไตรบังสุกุลเครื่องไทยธรรม

๑๐.๗ จัดดอกไม้จันทน์ของข้าราชการ

๑๐.๘ จัดเลี้ยงอาหารหรือเครื่องดื่ม

การจัดยามเกียรติยศสำหรับศพข้าราชการทหารอากาศ

ข้าราชการทหารอากาศที่เสียชีวิตในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ราชการจัดยามเกียรติยศสำหรับศพข้าราชการทหารอากาศดังกล่าว เพื่อเป็นเกียรติในฐานะที่ได้เสียสละอย่างสูงและเพื่อเชิดชูเกียรติให้ปรากฏแก่ประชาชนจึงให้ปฏิบัติดังนี้

๑. การจัดยามเกียรติยศให้จัดสำหรับข้าราชการทหารอากาศที่เสียชีวิตในหน้าที่ซึ่งมีการต่อสู้หรือปฏิบัติราชการในหน้าที่

๒. ยามเกียรติยศให้จัดยาม ๑ คู่ เป็นผลัดประจำตลอดเวลาที่บำเพ็ญกุศล โดยเริ่มก่อนพิธีประมาณ ๓๐ นาที และเลิกเมื่อบำเพ็ญกุศลเสร็จเรียบร้อยแล้ว การแต่งกายให้แต่งเครื่องแบบฝึกสวมรองในหมวกเหล็กถืออาวุธประจำกายในท่าสำรวมแสดงความอาลัยโดยตั้งพานท้ายปืนขึ้นข้างบนมือทั้งสองประสานวางบนพานท้ายปืนก้มหน้ามองพื้นในทิศทางตรงหน้าหันหน้าไปทางที่ตั้งศพ

การใช้ธงชาติคลุมศพผู้เสียชีวิตในหน้าที่ราชการ

การใช้ธงชาติคลุมศพสืบเนื่องมาจากในอดีตมีการสังหารหรืออาสาศมัครของประเทศต่างๆ ที่เป็นพันธมิตรไปร่วมรบในสมรภูมิเกาหลีหรือเวียดนามเมื่อทหารหรืออาสาศมัครเสียชีวิตในสมรภูมิรบเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของประเทศสงครามจะทำการคัดเลือกศพที่เสียชีวิตของมิตรประเทศแล้วนำธงชาติคลุมศพส่งกลับภูมิลำเนาของทหารอาสาศมัครของแต่ละประเทศจึงใช้ธงชาติคลุมศพแต่นั้นสืบมา

การใช้ธงชาติคลุมศพให้ใช้ในกรณีดังต่อไปนี้

๑. ในพิธีรับพระราชทานน้ำอาบศพหรือพิธีรดน้ำศพ
๒. ในพิธีปลงศพตามประเพณีของทหารเรือ
๓. ในระหว่างการเคลื่อนย้ายศพเพื่อประกอบพิธี

การใช้ธงชาติคลุมหีบศพหรืออัฐิให้ใช้ในกรณีดังต่อไปนี้

๑. เมื่อเชิญหรือเคลื่อนย้ายศพหรืออัฐิเพื่อประกอบพิธีรับพระราชทานน้ำอาบศพ รดน้ำศพหรือบำเพ็ญกุศลตามพิธีทางศาสนา
๒. ในระหว่างการประกอบพิธีทางศาสนา
๓. ในระหว่างการตั้งศพเพื่อรับพระราชทานเพลิงศพประกอบภารณากิจหรือเคลื่อนย้ายศพไปประกอบพิธีฝัง

๔. การใช้ธงชาติคลุมศพให้ใช้คลุมตามความยาวของธง โดยให้ด้านต้นของผืนธงอยู่ทางส่วนศีรษะของศพ ส่วนการคลุมหีบศพให้คลุมตรงกลางตามแนวขวางของหีบศพ โดยชายธงทั้งสองข้างเท่ากันและจะต้องปฏิบัติไม่ให้เป็นการเสื่อมเสียเกียรติแก่ธง ห้ามมิให้วางสิ่งหนึ่งสิ่งใด ลงบนธงชาติที่คลุมศพหรือหีบศพ เมื่อจะรับพระราชทานน้ำอาบศพ บรรจุหรือฝังศพประชุมเพลิงศพ ตอนเผาจริงให้เชิญธงชาติที่คลุมศพหรือหีบศพพับเก็บให้เรียบร้อย โดยมีให้ส่วนหนึ่งส่วนใดของธงสัมผัสพื้น

๕. ผู้ได้รับพระราชทานโกศหรือหีบหลวงประกอบเกียรติศพอยู่แล้วถ้ามีสิทธิที่จะใช้ธงชาติคลุมศพด้วยให้กระทำโดยวิธีเชิญธงชาติในสภาพที่พับเรียบร้อยใส่พาน ตั้งไว้เป็นเกียรติยศที่หน้าที่ตั้งศพเช่นเดียวกับการตั้งเครื่องยศและเครื่องราชอิสริยาภรณ์แต่ต้องไม่ต่ำกว่าเครื่องยศและเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ห้ามใช้ธงชาติหรือแถบสีธงชาติคลุมทับหรือตกแต่งโกศหรือหีบศพที่พระราชทานประกอบเกียรติศพ

ตัวอย่างแบบการร่างหนังสือขอพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ
สำหรับข้าราชการทหารอากาศชั้นประทวนเสียชีวิตเนื่องจากปฏิบัติหน้าที่ราชการ
ที่ กห ครุฑ ส่วนราชการ.....
ถนน.....ตำบล..... อำเภอจังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
วันที่.....เดือน..... พ.ศ.
เรื่อง ขอพระราชทานเพลิงศพ(ชื่อผู้เสียชีวิต)..... เป็นกรณีพิเศษ
เรียน เลขาธิการพระราชวัง
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สำเนาบรรณบัตรของผู้เสียชีวิต
๒. สำเนาคำสั่งปฏิบัติหน้าที่ราชการและหรือสำเนาบันทึกประจำวัน
๓. สำเนาบัตรประจำตัวข้าราชการของผู้เสียชีวิต
ด้วย.....(ชื่อผู้เสียชีวิต).....ตำแหน่ง(ผู้เสียชีวิต).....
สังกัด.....(ผู้เสียชีวิต).....อายุ.....ปีถึงแก่กรรมด้วย.....(ตามใบมรณบัตร).....
ขณะปฏิบัติหน้าที่ราชการเมื่อวันที่.....เดือน..... พ.ศ.เวลา.....
ณ(สถานที่เกิดเหตุ).....
ขณะนี้ผู้บังคับบัญชาและทายาทตั้งศพบำเพ็ญกุศล ณ
และกำหนดจะทำการฅาปนกิจศพในวันที่.....เดือน..... พ.ศ. เวลา ณ
ฅาปนสถาน ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
ขอเรียนว่า(ผู้เสียชีวิต)..... เป็นข้าราชการทหารอากาศที่เสียชีวิตจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการจริง
ในระหว่างที่มีชีวิตอยู่ข้าราชการทหารอากาศผู้นี้ได้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความขยันหมั่นเพียรซื่อสัตย์
สุจริตและจงรักภักดีต่อชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์อย่างแท้จริงตลอดมาเพื่อเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูลและ
ครอบครัวของผู้เสียชีวิตจึงขอได้โปรดนำความขึ้นกราบบังคมทูลขอพระราชทานเพลิงศพให้เป็นกรณีพิเศษ
ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าวข้างต้น

จึงเรียนมาเพื่อขอได้โปรดพิจารณาดำเนินการ
ขอแสดงความนับถือ

(.....)

หน่วยงาน/แผนกเจ้าของเรื่องตำแหน่ง.....
โทร.

หมายเหตุ : สิ่งที่ส่งมาด้วยให้นำตัวจริงไปแสดงด้วยทุกครั้งการลงข้อมูลในหนังสือราชการให้ใช้ข้อความ
ตามใบมรณบัตรของผู้เสียชีวิตเป็นหลักข้าราชการทหารอากาศที่เสียชีวิตเนื่องจากปฏิบัติหน้าที่ราชการ

ระเบียบงานศพ (ว่าด้วยการขอพระราชทานต่างๆ)

ตั้งแต่โบราณกาลมาพระบรมวงศานุวงศ์พระราชาคณะข้าราชการเมื่อสิ้นพระชนม์มรณภาพหรือถึงแก่กรรมจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานน้ำหลวงอาบศพและเครื่องประกอบเกียรติยศ เช่น โกศ หีบ เป็นต้น เมื่อถึงเวลาที่จะทำการจาปนกิจศพก็พระราชทาน ดอกไม้เทียนรูป และไฟหลวงไปพระราชทานเกียรติยศ ในปัจจุบันนี้ได้วางระเบียบไว้ว่าผู้ที่ได้รับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพเครื่องประกอบเกียรติยศและพระราชทานเพลิงศพมีดังนี้

การขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ การขอพระราชทานเพลิงศพและหีบเพลิง

ผู้มีสิทธิได้รับพระราชทานน้ำหลวงอาบศพเพลิงศพและหีบเพลิงต้องมีตำแหน่งชั้นและยศดังต่อไปนี้

๑. พระสมณศักดิ์ตั้งแต่ชั้น “พระครูสัญญาบัตร” ขึ้นไป
๒. พระราชวงศ์ตั้งแต่ชั้น “หม่อมเจ้า” ขึ้นไป
๓. ผู้ที่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์
๔. ข้าราชการพลเรือนสามัญตั้งแต่ระดับ ๓ ขึ้นไป
๕. ข้าราชการฝ่ายทหารตำรวจยศชั้นร้อยตรีขึ้นไป
๖. พนักงานเทศบาลตั้งแต่ระดับ ๓ ขึ้นไป
๗. ผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตั้งแต่ “เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย” (บ.ม.) และ “เบญจมาภรณ์มณฑลไทย” (บ.ม.) ขึ้นไป
๘. ผู้มีเกียรติที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ “จุลจอมเกล้า” (จ.จ.) หรือ “ตราสืบตระกูล” (ต.จ.) ขึ้นไป
๙. ผู้ที่ได้รับพระราชทานเหรียญ “รัตนาภรณ์” รัชกาลปัจจุบัน
๑๐. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมาชิกสภาจังหวัดสมาชิกสภาเทศบาลที่ถึงแก่กรรม
๑๑. รัฐมนตรีที่ถึงแก่อนิจกรรม
๑๒. ผู้ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เป็นกรณีพิเศษ

ขั้นตอนการขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพและเครื่องเกียรติยศประกอบศพ

เจ้าภาพหรือทายาทจะต้องจัดดอกไม้กระถาง ๑ กระถางรูปไม้มะค่า ๑ ดอก เทียน ๑ เล่ม มีพานรองพร้อมไปกราบถวายบังคมลา พร้อมด้วยหนังสือกราบบังคมทูลลาโดยไปติดต่อกับ กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ในพระบรมมหาราชวัง ตั้งแต่เวลา ๐๘๓๐-๑๖๓๐ ทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการพร้อมทั้งนำใบมรณบัตรและหลักฐานที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดไปแสดงแก่เจ้าหน้าที่ กองพระราชพิธี เพื่อการจัดชั้นของเครื่องเกียรติยศประกอบศพได้ถูกต้อง

ส่วนพระสงฆ์สมณศักดิ์ไม่ต้องมีดอกไม้รูปเทียน เป็นหน้าที่ของกรมการศาสนาหรือผู้ได้รับมอบหมายแจ้งการมรณภาพและขอพระราชทาน

หมายเหตุ : กองพระราชพิธี สำนักพระราชวังโทรศัพท์ ๐ ๒๒๒๑ ๗๓๗๔, ๐ ๒๒๒๑ ๒๒๓๓

โทรสาร ๐ ๒๒๒๑ ๐๘๗๓

ตัวอย่างหนังสือกราบบังคมทูลลา

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ดอกไม้ธูปเทียนของข้าพระพุทธเจ้า(ชื่อผู้ถึงแก่กรรม).....

เครื่องราชอิสริยาภรณ์..... อายุ ปี

ข้าราชการชั้น

สังกัด

ขอพระราชทานกราบถวายบังคมลา

ด้วยโรคที่

อำเภอจังหวัด

เมื่อวันที่ เดือนพ.ศ.

เวลา น.

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

หมายเหตุ : หนังสือกราบบังคมทูลลานั้นไม่ต้องลงนามท้ายหนังสือ

ให้ผู้นำหนังสือกราบถวายบังคมลาขึ้นวางบนพานเบื้องหน้าพระบรมฉายาลักษณ์พร้อมกับดอกไม้ธูปเทียน แล้วถวายความเคารพ เสร็จแล้วเจ้าหน้าที่จะสอบถามรายการต่างๆ และกรอกลงในแบบพิมพ์ในการถึงแก่กรรมนี้ จะไม่ขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ และเครื่องประกอบเกียรติยศศพ แต่จะขอพระราชทานในตอนฌาปนกิจศพก็ได้

ข้อแนะนำการปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีรดน้ำศพและสวดพระอภิธรรม

(สำหรับศพที่พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์)

๑. เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจะนำเครื่องพระราชทานไปดำเนินการเองทั้งสิ้นซึ่งมี
 - น้ำหลวงอาบศพ
 - ตู้พระธรรมพร้อมพัดยศ (พัดยศสมณศักดิ์พระราชอาคันตุกะชั้นสามัญ) และพัดพิธีธรรม
 - เครื่องทองน้อย
 - ผ้าทอดบังสุกุล
 - หีบหรือโกศศพตามชั้นที่พระราชทาน
 - ฉัตร
 - เครื่องสุก้า
๒. ฝ่ายเจ้าภาพจัดเตรียมสถานที่ซึ่งมี
 - โต๊ะวางศพสำหรับอาบ (รด) น้ำศพ
 - พานหรือขันรองรับน้ำ (ใต้มือขวาของศพ)
 - น้ำอบไทยผสมน้ำแล้วลอยดอกมะลิหรือกลีบกุหลาบ ใส่ขันไว้พร้อมจอกลอยสำหรับส่งน้ำ
 - รูป ๑ ดอกและเทียน ๑ เล่มตั้งบนโต๊ะเหนือศีรษะของศพ
 - โต๊ะหมู่บูชาพร้อมเครื่องตั้ง
 - อาสน์สงฆ์ (พระสงฆ์ ๔ รูป)
 - โต๊ะสำหรับตั้งตู้พระธรรมพร้อมเครื่องบูชา (หน้าอาสน์สงฆ์)

- จัดหาโต๊ะ...

- จัดหาโต๊ะปูผ้าขาวระบายริมไว้ให้สำนักพระราชวัง ตั้งน้ำอาบศพพระราชทาน ๑ ที่

๓. ลำดับพิธีเมื่อได้เวลาตามกำหนดฝ่ายเจ้าภาพดำเนินการตามพิธี(ของราษฎร) ไปได้ก่อน (ของหลวงไว้สุดท้ายเพราะเมื่ออาบน้ำพระราชทานศพแล้วใครจะรดน้ำศพอีกไม่ได้)

ลำดับพิธีมีดังนี้

- ฝ่ายเจ้าภาพเชิญประธานฯ วางหรีด (ถ้ามี) เคารพศพ (กรณีมีหรีดพวงมาลาพระราชทานหน้าหีบโกศศพ ประธานฯ (พิธีราษฎร) วางหรีดเคารพศพต่อจากพิธีหลวง) แล้วจุดเทียนรูปเหนือศีรษะของศพ (ที่โต๊ะหมู่บูชานั้นผู้แทนพระองค์ฯ จะเป็นผู้จุดเมื่อพระสงฆ์จะสวดพระอภิธรรม)

- ส่งน้ำให้ประธานฯ

- ประธานฯ รดน้ำศพแล้วออกไป (ขณะประธานฯ เข้าไปจุดเทียนรูปเจ้าหน้าที่เปิดผ้าคลุมเฉพาะที่หน้าศพเปิดมาไว้แค่คอ ถ้าเป็นศพข้าราชการให้แต่งเครื่องแบบชุดขาวเต็มยศไม่ต้องมีผ้าคลุมใดๆ ทั้งสิ้น)

- เชิญแขกที่มาในงานเข้ารดน้ำศพตามลำดับเรื่อยไปจนหมดแขก

๔. พิธีอาบน้ำศพพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์เจ้าหน้าที่ของสำนักพระราชวังดำเนินการเอง ทั้งสิ้นดังนี้

- เชิญผู้แทนพระองค์ฯ อาบน้ำศพ

- เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังจัดการศพเข้าหีบหรือโกศ (ตามชั้นที่พระราชทาน)

- เชิญเครื่องทองน้อยไปตั้งหน้าหีบศพ

- ตั้งตู้พระธรรมหน้าอาสน์สงฆ์ (พระสงฆ์ ๔ รูป เข้านั่งพร้อม)

- ผู้แทนพระองค์ฯ จุดเทียนรูปที่โต๊ะหมู่บูชาตู้พระธรรมและเครื่องทองน้อย

- พระสงฆ์ ๔ รูป สวดพระอภิธรรม (ถ้าในชนบทอาจสวดมาติกา) ๑ จบ

- ทอดผ้าบังสุกุล

- พระสงฆ์อนุโมทนา

- ผู้แทนพระองค์ฯ กรวดน้ำเสร็จพิธีฯ (ในข้อ ๔ นี้ เจ้าหน้าที่ของสำนักพระราชวังเป็นพิธีกรเอง ทั้งสิ้นฝ่ายเจ้าภาพเพียงอำนวยความสะดวก)

๕. การสวดพระอภิธรรมคืบต่อไปเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังปฏิบัติพิธีฯ ทั้งสิ้น

๕.๑ เมื่อได้เวลาตามกำหนด (พระสงฆ์ประธานฯ และแขกผู้ร่วมพิธีฯ พร้อมแล้ว) เริ่มพิธีโดย

- เจ้าหน้าที่หรือพิธีกรเข้าไปหมุ่น (หัน) เครื่องทองน้อยหน้าหีบศพหันดอกไม้ออกไปทางพระสงฆ์โค้งคำนับแล้วถอยออกมาจากนั้นหันหลังกลับ

- ไม่ต้องจุดเทียนรูป ณ ที่ใดๆ ทั้งสิ้นและไม่ต้องอาราธนาใดๆ ไม่มีรับศีลไม่มีอาราธนาธรรม

- ขณะเจ้าหน้าที่เข้าไปหมุ่นเครื่องทองน้อยพระสงฆ์เริ่มตั้งพัดเมื่อเจ้าหน้าที่กลับมาถึงที่นั่งแล้วพระสงฆ์เริ่มสวด (จะสวด ๓ จบหรือ ๔ จบ (ตามธรรมเนียมท้องถิ่น) ก็แล้วแต่พิธีกรต้องเรียนถวายพระสงฆ์ให้ทราบก่อนเสมอ

๕.๒ สวดจบแล้วเจ้าหน้าที่เก็บตู้พระธรรมและลาดผ้าภูษาโยง

- ประธานฯ ทอดผ้าบังสุกุล

- พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุลและอนุโมทนา

- ประธานฯ กรวดน้ำเป็นเสร็จพิธีฯ

(พิธีดังกล่าวนี้มักจะไม่มีการไทยธรรมถวายพระสงฆ์แต่ถ้ามีก็ถวายโดยเชิญประธานฯ เป็นผู้ถวาย)

หมายเหตุ : ปฏิบัติตามข้อ ๕ นี้ทุกคืนจนกว่าจะสิ้นวันในพระบรมราชานุเคราะห์ ๓ วัน หรือ ๗ วัน ก็แล้วแต่
ต่อจากนั้นจึงเป็นพิธีราษฎร์ (จุดเทียนธูปได้ตามพิธีฯ)

การขอพระราชทานเพลิงศพ

เจ้าภาพหรือทายาทผู้ประสงค์ขอพระราชทานเพลิงศพจะต้องทำหนังสือแจ้งไปยังกระทรวงเจ้าสังกัด
ของผู้ถึงแก่กรรมเพื่อให้เจ้าสังกัดทำเรื่องเสนอเลขาธิการพระราชวังโดยระบุ

- ก. ชื่อตำแหน่งชั้นยศของผู้ถึงแก่กรรม
- ข. ถึงแก่กรรมด้วยโรคอะไรที่ไหนเมื่อใด
- ค. ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อะไรบ้าง
- ง. มีความประสงค์จะขอรับพระราชทานเครื่องเกียรติยศประกอบศพอย่างใดบ้าง
- จ. ประกอบการฌาปนกิจศพที่วัดไหน จังหวัดไหน วันเวลาใด

แบบขอรับพระราชทานเพลิงศพ

เขียนที่.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.
เรื่อง ขอพระราชทานเพลิงศพ.....
เรียน
ด้วย.....ตำแหน่ง.....
สังกัด.....ได้ถึงแก่กรรมด้วยโรค.....
ที่.....เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับคือ.....
บัดนี้เจ้าภาพได้กำหนดงานศพ.....
ณเมรุวัด.....จังหวัด.....
ในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.เวลา.....
ในงานนี้เจ้าภาพมี/ไม่มีความประสงค์จะขอรับพระราชทานเครื่องเกียรติยศประกอบคือ
.....
ฉะนั้นจึงเรียนมาเพื่อกรุณาดำเนินการขอพระราชทานเพลิงศพเพื่อเป็นเกียรติ
แต่.....ผู้วายชนม์ต่อไป
(ลงชื่อ)
(.....)
(ตำแหน่ง).....

เมื่อได้กำหนดวันฌาปนกิจศพ โดยติดต่อกับทางวัดหรือฌาปนสถานเรียบร้อยแล้ว ศพที่ได้เกียรติยศ
ขอพระราชทานเพลิงศพได้ เจ้าภาพจะต้องขอรับพระราชทานเพลิงศพนั้น ประเพณีไทยไม่นิยมทำในวันศุกร์
และยังมีกำหนดพิเศษอีกที่กล่าวกันทั่วไปว่า ข้างขึ้นเผาคู่ข้างแรมเผาคี่หมายถึงให้พิจารณาวันทางจันทรคติ
ซึ่งนอกจากไม่เป็นวันศุกร์แล้วถ้าจะเผาศพในวันข้างขึ้นก็เผาวันขึ้นค่ำที่เป็นเลขคู่เช่นขึ้น ๒ ค่ำ ๔ ค่ำ ๖ ค่ำ ฯลฯ
ถ้าเป็นวันข้างแรมก็เผาวันที่เป็นเลขคี่เช่น ๑ ค่ำ ๓ ค่ำ ๕ ค่ำ แต่เรื่องวันคู่-คี่นี้ไม่ถือเคร่งครัดกันแล้ว

ค่าใช้จ่ายในการรับพระราชทานเพลิงศพมีดังนี้

๑. ค่าใช้จ่ายทางวัดหรือฌาปนสถาน เจ้าภาพจ่ายเองตามที่ตกลงกันได้
๒. ค่าใช้จ่ายค่าสิ่งของที่สำนักพระราชวังจะต้องใช้เจ้าภาพจะต้องจ่ายค่าใช้จ่ายให้สำนักพระราชวัง
๓. ค่าใช้จ่ายในการจัดเจ้าหน้าที่และสิ่งของเครื่องใช้อันเป็นเครื่องประกอบเกียรติยศศพเป็นของพระราชทาน เจ้าภาพไม่ต้องจ่ายค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น สิ่งของเครื่องใช้ที่สำนักพระราชวังจัดจะเป็นสิ่งใดบ้างและมากน้อยเพียงใดสุดแต่ระดับเกียรติยศศพของผู้ถึงแก่กรรม

ศพที่อยู่ในเกณฑ์เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิงหรือศพไม่อยู่ในเกณฑ์แต่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินเป็นกรณีพิเศษ การพระราชทานเพลิงมี ๒ แบบ ตามเกณฑ์เกียรติยศศพ คือ เสด็จพระราชดำเนินขึ้นไปพระราชทานเพลิงบนเมรุและพระราชทานเพลิงโดยจุดฝักแค ถ้าเสด็จพระราชดำเนินขึ้นเมรุการสวดมาติกาและบังสุกุลก่อนพระราชทานเพลิงก็ทำบนพลับพลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทอดผ้าไตร พระสงฆ์สดับปกรณ์ แล้วถวายอนุโมทนาถวายอดิเรกเมื่อพระสงฆ์ลงจากพลับพลาแล้ว ก็เสด็จขึ้นเมรุ ถ้าพระราชทานเพลิงโดยตรงจุดฝักแคก็จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าไตรให้ผู้สืบสกุลหรือทายาทไปทอดบนเมรุวิธีปฏิบัติตอนนี้คือ จะมีเจ้าพนักงานและพนักงานเชิญผ้าไตรไปพร้อมกับทายาทไปยืนหน้าพลับพลาเฉพาะพระพักตร์ฯ ถวายคำนับพร้อมกันแล้วเจ้าพนักงานกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ในการพระราชทานเพลิงศพ ..(ชื่อผู้ถึงแก่กรรม).. ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าไตร ๕ ไตร และของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถอีก ๕ ไตร มาบำเพ็ญพระราชกุศลบังสุกุลพระราชทานนั้น ... (ชื่อผู้สืบสกุลหรือทายาท)... จะได้รับพระราชทานเชิญไปทอดถวายพระสงฆ์บังสุกุลตามพระบรมราชูทิศ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

จบคำกราบบังคมทูล ถวายคำนับพร้อมกันแล้วพนักงานจะเชิญผ้าไตรนำทายาทขึ้นสู่เมรุเมื่อจะทอดผ้าไตรที่เบื้องหน้าหีบศพฯ ทายาทถวายคำนับฯ ก่อนเมื่อทอดผ้าไตรและพระสงฆ์บังสุกุลเสร็จแล้วทายาทลงจากเมรุไปถวายคำนับหน้าที่ประทับและพนักงานพระราชพิธีจะเชิญพานเครื่องขมาศพไปวางเครื่องขมาที่หน้าศพ ต่อจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงจุดฝักแคพระราชทานเพลิงศพตามลำดับถ้าเจ้าภาพจะทูลเกล้าฯ ถวายหนังสือก็ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายหลังจากพระราชทานเพลิงแล้ว

การขอพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ

ผู้ที่สมควรได้รับการพิจารณาในการขอพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษควรอยู่ในหลักเกณฑ์ดังนี้

๑. ผู้ที่อยู่ในราชสกุลชั้นหม่อมราชวงศ์และหม่อมหลวง
๒. พระสงฆ์ที่ราชคณะพิจารณาขอพระราชทานให้
๓. พนักงานรัฐวิสาหกิจระดับสูง
๔. ผู้ที่ได้รับพระราชทานเหรียญราชรุจิเหรียญกล้าหาญและเหรียญชัยสมรภูมิ
๕. ผู้ที่ทำความคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติเช่นศิลปินแห่งชาติ นักกีฬาระดับชาติ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อดีตสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ อดีตสมาชิกสภาจังหวัด หรือสมาชิกสภาเทศบาล
๖. บิดามารดาของข้าราชการระดับ ๖ ขึ้นไปหรือเทียบเท่าขึ้นไป
๗. บิดามารดาของผู้ที่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ “ตริตาภรณ์ช้างเผือก (ต.ช.)” ขึ้นไป
๘. บิดามารดาของพระสมณศักดิ์ตั้งแต่ชั้น “พระครูสัญญาบัตร” ขึ้นไป

๙. บิดามารดา...

๙. บิดามารดาของข้าราชการทหารตำรวจตั้งแต่ระดับพันโท นาวาโท นาวาอากาศโท และพันตำรวจโทขึ้นไป
เจ้าภาพหรือทายาทผู้ประสงค์ขอพระราชทานเพลิงศพกรณีพิเศษต้องทำหนังสือถึงเลขาธิการ
พระราชวังโดยระบุ

ก. ชื่อ-สกุลและประวัติโดยย่อของผู้ถึงแก่กรรม

ข. ถึงแก่กรรมด้วยโรคอะไรที่ไหนเมื่อใด

ค. ระบุคุณงามความดีที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติหรือคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์การพิจารณา
การขอพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ

ง. ระบุวันเวลาสถานที่ที่จะประกอบพิธีการฌาปนกิจ

จ. ทะเบียนบ้านของทายาทของผู้ถึงแก่กรรม

หลักฐานที่ต้องนำมาแสดงในการขอพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษมีดังนี้

- ใบมรณบัตรของผู้ถึงแก่กรรม

- บัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรข้าราชการของทายาทของผู้ถึงแก่กรรม

- หนังสือรับรองจากหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ใบประกอบเหรียญกล้าหาญหรือเหรียญชัยสมรภูมิ

ทั้งนี้ต้องนำเอกสารต้นฉบับและสำเนาแนบมาพร้อมกับหนังสือด้วย

ตัวอย่างหนังสือขอพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ

ที่อยู่

วันที่ เดือน พ.ศ.

เรื่อง ขอพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ

เรียน เลขาธิการพระราชวัง

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สำเนาใบมรณบัตร

๒. สำเนาทะเบียนบ้าน (ผู้ขอและผู้เสียชีวิต)

๓. สำเนาบัตรประจำตัว (ผู้ขอและผู้เสียชีวิต)

ด้วยข้าพเจ้าตำแหน่ง สังกัด

.....จะทำการฌาปนกิจศพ

ผู้เป็นบิดา/มารดาซึ่งถึงแก่กรรมด้วยโรค เมื่อวันที่ เดือน พ.ศ.

ณ เมรุวัดในวัน เดือน พ.ศ. เวลาน.

ขณะที่ ผู้เป็นบิดา/มารดายังมีชีวิตอยู่ได้ประกอบคุณงามความดีอย่างมากได้อบรม

สั่งสอนบุตร-ธิดาให้รู้จักรักชาติศาสนาพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์เสมอมาทั้งยังได้ให้การศึกษาแก่บุตร-ธิดา

เป็นอย่างดีจนได้รับราชการเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและราชการเป็นอย่างมาก บุตร-ธิดามีความอาลัยรัก

กตัญญูและสำนึกในหน้าที่ที่มีต่อผู้บังเกิดเกล้าจึงกราบเรียนมาเพื่อขอพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ

เพื่อเป็นเกียรติแก่ ผู้เป็นบิดา/มารดาและวงศ์ตระกูลสืบไป

ขอได้โปรดนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทการจะควร
ประการใดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ติดต่อดี...

ติดต่อวัดเพื่อเตรียมการพระราชทานเพลิงศพ

การพระราชทานเพลิงศพนั้นจะต้องไม่ตรงกับวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และวันเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติ พระราชพิธีฉัตรมงคล (และตามประเพณีนิยมไม่มีการเผาศพในวันศุกร์) การพระราชทานเพลิงศพที่เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์วัดเทพศิรินทราวาส หากมีพระราชประสงค์ที่จะทรงกำหนดการเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเพลิงศพตรงกับวันที่มีผู้ขอรายใดกำหนดไว้แล้ว เจ้าภาพผู้ขอนั้นจะต้องเลื่อนไปโดยไม่มีข้อแม้ทั้งสิ้น

ในกรณีที่เจ้าภาพศพมีความประสงค์จะถวายเงินเนื่องจากได้รับพระบรมราชานุญาตหรือสามารถสมทบทุนในองค์กรการกุศลในพระบรมราชูปถัมภ์ อาทิ มูลนิธิอานันทมหิดลหรือกองทุนโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ ฯลฯ โดยให้นำเงินหรือเช็คส่งมอบเลขานุการพระราชวังพร้อมทั้งแจ้งความประสงค์ในการมอบเพื่อสำนักพระราชวังจะได้ดำเนินการต่อไป

สำหรับเรื่องประกอบเกียรติยศได้แก่ หีบ โกศ ฉัตรตั้งนั้น ทางสำนักพระราชวังจะได้เชิญไปประกอบและแต่งตั้งไว้มีกำหนดเพียง ๗ วันเมื่อพ้นไปแล้วเจ้าภาพหรือทายาทยังไม่กำหนดพระราชทานเพลิง ถ้าทางราชการมีความจำเป็นก็จะถอนส่วนประกอบนอกของหีบโกศไปใช้ในราชการต่อไป

การขอรับและการปฏิบัติเกี่ยวกับหีบเพลิงพระราชทาน

การขอรับหีบเพลิงพระราชทาน

กองพระราชพิธีฯ ได้กำหนดระเบียบการขอรับหีบเพลิงพระราชทานดังนี้

๑. ให้เจ้าภาพศพหรือผู้แทนเจ้าภาพไปติดต่อขอรับหีบเพลิงพระราชทานที่กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง
๒. กรณีที่เจ้าภาพไม่สามารถไปรับหีบเพลิงพระราชทานด้วยตนเองจะมอบให้ผู้อื่นไปรับแทนก็ได้โดยนำต้นเรื่องหนังสือมอบฉันทะและสำเนาบัตรประจำตัวผู้แทนไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่
๓. เจ้าภาพหรือผู้แทนควรไปรับหีบเพลิงก่อนกำหนดวันพระราชทานเพลิงอย่างน้อย ๓ วัน
๔. ผู้ที่มารับหีบเพลิงควรแต่งกายสุภาพ
๕. ให้รับหีบเพลิงพระราชทานที่โต๊ะหมู่หน้าพระบรมฉายาลักษณ์